

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIA
(TRANSVAALSE PROVINSIALE AFDELING)

A

SAAKNOMMER: CC 482/85

PRETORIA

1988-05-26

DIE STAAT teen :

PATRICK MABUYA BALEKA EN 21
ANDER

VOOR:

SY EDELE REGTER VAN DIJKHORST en
ASSESSOR : MNR. W.F. KRUGEL

NAMENS DIE STAAT:

ADV. P.B. JACOBS
ADV. P. FICK
ADV. H. SMITH

NAMENS DIE VERDEDIGING:

ADV. A. CHASKALSON
ADV. G. BIZOS
ADV. K. TIP
ADV. Z.M. YACOOB
ADV. G.J. MARCUS

TOLK:

MNR. B.S.N. SKOSANA

KLAGTE:

(SIEN AKTE VAN BESKULDIGING)

PLEIT:

AL DIE BESKULDIGDES: ONSKULDIG

KONTRAKTEURS :

LUBBE OPNAMES

VOLUME 409

(Bladsve 23 837 tot 23 903)

DIE HOF HERVAT OP 26 MEI 1988

DOLBI DAVID MAHLANGU, still under oath (through interpreter)

FURTHER EXAMINATION BY MR YACOOB: All the accused are present today.

COURT: Thank you, yes.

MR YACOOB: Yesterday we reached the stage where we briefly talked about the meeting which the action committee had had with Mr Van Dyk.-- Yes.

Was there a report made at all to the people about this meeting and the result of it? -- Yes. (10

About when was this meeting held, can you remember? -- Some time in May 1983.

Now you have given evidence - sorry, were you present at this meeting? -- Yes, I was.

Now you have given evidence that Mr Maziya was appointed or elected chairman of the Leandra action committee. Do you recall that? -- Yes.

For about how long...

COURT: Masiya or Maziya? -- Maziya - "ziya".

MR YACOOB: For how long did Mr Maziya remain chairman of (20 the action committee? -- He did not finish two months.

Who took over from Mr Maziya as chairman of this committee? -- Mr Abel Nkabinde.

Who elected him to the position of chairman? -- We, the members of the action committee elected him together.

I want to turn now to the election in connection with the black local authorities. In what circumstances did you learn about the elections? -- I am one of the people who assisted in respect of the elections which were held for that purpose.

COURT: Did you assist a candidate? -- Yes. (30

MR / ..

MR YACOOB: Yes, but where did you learn about the fact that elections were going to take place? -- At a meeting which was called by Mr Vilakazi who was serving on the temporary committee during that time.

Do you mean the temporary councillors? -- Yes, those who were elected in 1981.

Yes, and what did Mr Vilakazi say at this meeting? -- What he said was that there were to be elections as soon as possible because there is money amounting to R6,6 million which money they cannot go and ask for as a loan because of the fact (10 that they are on a temporary basis as a council, therefore that money can only be acquired by a permanent body of councillors.

Now what was this money, R6,6 million to be used for? Was that said? -- From the information we got this money was to be spent on building structures for the township, that is housing structures.

Did your committee subsequently discuss these elections or not? -- Yes.

ASSESSOR: Which committee? -- Leandra action committee.

MR YACOOB: And what decision did the Leandra action committee take in connection with these elections? -- We decided (20 on having five candidates from the action committee, the reason being that after having elected the temporary council earlier there were no fruits that they brought to us as a committee. It was therefore decided that the best bet for us is to have candidates from the action committee to improve whatever can be achieved.

Now who was the chairman of the Leandra action committee at this stage when this decision was taken? -- Mr Abel Nkabinde.

Which five candidates did Leandra action committee (30
decide / ..

decide on?

COURT: Are we interested in their decision or did they in fact field the candidates?

MR YACOOB: They fielded the candidates.

COURT: Well, which candidates did you field? -- Skosana and the one whose name is not supposed to be mentioned.

IC.19, yes. -- Abel Nkabinde, Albert Morajane and Mashiloane.

MR YACOOB: And did the members of the Leandra action committee assist in the campaign? -- We assisted a lot because (10 what in fact happened is three of the five were eventually elected onto the council.

Which two were not elected? -- Mr Nkabinde and Mr Mashiloane.

COURT: The council, how many members did it have? -- Six.

Thank you. Yes?

MR YACOOB: Now during your campaign were you aware of any campaign by any organisation which encouraged people not to vote in the elections in Leandra? -- I heard about that from reading a newspaper report but there was no such campaign (20 which was carried out in Leslie.

COURT: Just a moment now, when you speak of Leslie is that the whole of Leandra or is it part of Leandra? -- I am used to calling it Leslie. The reason for that is that it recently changed name to be called Leandra, so I am still used to calling it Leslie.

Yes, I ask the question because there is also a Sundra and I thought they joined Sundra and Leslie and called it Leandra. -- No, it was a combination of Eendracht and Leslie which made Leandra. (30

Eendracht / ..

Endracht and Leslie. I see. So when you speak of Leslie you mean the lot? -- Yes.

Yes, thank you. And what was the date of the elections? -- If I am not mistaken it was in October. I have just forgotten the exact date.

October 1983? -- Yes.

Thank you.

MR YACOOB: I would like to now take you to the activities of the Leandra action committee during 1984. -- Yes.

Did the Leandra action committee hold mass meetings (10 during 1984? -- Yes, quite a few.

Would you be able to remember each and every specific meeting or not? -- No, because of the fact that this happened some time ago I am not able to.

Can you give the court some idea of the categories of mass meetings here in 1984? -- Yes.

Yes, what were these categories? -- It was in 1984, January when there was a newspaper report in which it was said that they heard from the administration board in Witbank, Mr Jonker saying that everybody in Leslie was going to move. (20

And did you hold a meeting around that issue? -- Yes, we held a meeting.

We will come back to that, I just want to complete the categories that you remember and then we will come back to each one of them. What was the other category that you remember? -- The other one was the one in which it was said in a newspaper report that families numbering 116 from Leslie are definitely going to move to KwaNdebele.

And can you remember any other category? -- The other one I remember is the meeting at which we called on the community (30
councillors / ..

councillors to resign because their term of office had expired so that we elect other councillors.

Right, can you remember any others? -- No, I remember these three pertinently.

Alright, let us deal with them one at a time. Now you said that there was a mass meeting held when there was a newspaper report that all the families would have to move.

COURT: Now you are mixing it up. The first one was about Mr Jonker.

MR YACOOB: That is right. (10)

COURT: The next one was about the families that they were going to move, 116. Which one are we dealing with now?

MR YACOOB: No, I am dealing with the statement by Mr Jonker. -- Yes.

When was this mass meeting held, can you remember? -- It was in January.

What was the decision at that meeting? -- The community decided that the councillors must try to see the administration board about this issue.

Yes? -- And we must also assist in trying to stop the (20 removal.

COURT: That is the Leandra action committee? -- Yes, meaning the Leandra action committee.

MR YACOOB: Was there any decision at this meeting about what the Leandra action committee should do? -- Yes.

What was that decision? -- What was said by the community is we as the committee, that is the Leandra action committee do have some lawyers from whom we could find out from this issue. How about us going to those lawyers to find out about the issue. (30

Who / ..

Who were these lawyers? -- The lawyers were in Johannesburg. They were known to Mr Nkabinde.

Do you know the name of the firm? -- Yes.

What is it? -- Werksman.

It is actually spelled Werksman. And do you know whether the attorneys did anything? -- Yes.

What did they do? -- They wrote a letter to the administration board and again another letter later was addressed to the minister of co-operation and development.

Did you see the letter addressed to the administration (10 board? -- Yes, Mr Nkabinde brought it along.

Where? -- To the committee, that is our committee.

I would like to show you a document. It is a letter dated 23 January 1984 addressed by Werksmans to the manager of the Highveld administration board. Do you recognise that letter? -- Yes, this is the letter which was brought by Mr Nkabinde.

Have you read this letter recently? -- No, I last read this when it was brought by Nkabinde then.

Can you say - I would like to hand that letter in, m'lord, DA.203. (20

COURT: It will go in as DA.203. What portions are important to you?

MR YACOOB: I just want to establish beyond controversy, the fact that this letter was actually written and that this method of work was used by the action committee. I would now like to turn to the issue of the removal of 116 families. -- Yes.

About when did the difficulty arise, do you remember? -- Yes.

Yes, when was this? -- From May to July, during that period. 1984? -- It was in 1984, yes. (30

Can / ..

Can you recall how many mass meetings were held around this particular issue? -- If I am not mistaken they were more than three.

And what decision can you remember had been taken in connection with this matter, what were you to do about it? -- The decision by the community was that we go back to the lawyers again and make them aware of what was being said of late.

Were the lawyers consulted? -- Yes, they were consulted.

And was the matter of removals from Leandra finally resolved? -- Yes, it was. (10

How was your committee informed of this? -- By means of a letter from the department of development and co-operation.

Who was this letter written to? -- It was addressed to us through their attorney.

Did you see a copy of this letter? -- Yes, we all saw the copy.

And what did it say as far as you can recall? -- It was saying that the 116 families which was said to be moving to Kwa Ndebele are not being moved anymore, therefore we need not be worried about that. (20

Was anyone to be moved anymore as you understood that letter? -- No, after receiving that letter we were all happy about that.

Was removals then no longer a problem after that?

COURT: When was that?

MR YACOOB: I will ask him that.

COURT: Ask the witness. -- Some time in July 1984.

Thank you.

MR YACOOB: And was the question of removals no more a problem after that? -- Ja, it was left at that. (30

I want to turn to the question of the resignation of councillors. Did your committee at some stage come to the conclusion that the councillors in office should resign? -- Yes.

About when was this? -- About somewhere between August and September.

COURT: 1984 I take it? -- 1984, yes.

MR YACOOB: What was the motivation for this conclusion? -- The motivations for that were the following. Number one, the notice when they were elected said that they were going to hold office for a year, so this was one of the reasons. (10 Number two, their failure to report to the community about whatever they had been during their office and thirdly, the dissatisfaction as a result of their actions by not communicating with the community.

I would like you please to have a look at AA.. - before I ask you to look at any document, did you see a copy of this notice that you just mentioned? -- Yes.

I would like you please to have a look at AAQ.42. Do you recognise that document? -- Yes. This is the document in which it is being said that they were only going to hold (20 office for a year.

Alright, now..

COURT: Just a moment, I have forgotten the contents. Yes, thank you.

MR YACOOB: Thanks, m'lord. Now you said that one of the reasons was that there was some dissatisfaction? -- That is so.

Was this dissatisfaction discussed at any meetings or anything of that sort? -- Yes, we called a meeting.

When was this meeting? -- It was in August 1984.

And what was decided at this meeting? -- It was decided(30

at / ..

at this meeting that a letter should be written to the councillors in which they were to be informed that they must resign because we wanted to elect other people.

Was a letter written? -- Yes, after some time it was.

I would like you please to have a look at document AAQ.44. Now what is that document AAQ.44? -- This is the letter which was written to them after having held a meeting, in which we informed them to resign because of their terms of office, which had expired.

Could you please read document AAQ.44 through to yourself as quickly as possible? Okay, have you read it now? -- Yes, I have read it.

Right. Do you notice that the letter refers to a meeting which was held on 21 October 1984, right? -- Yes.

Now you said a while ago that that meeting was held in August 1984. What do you say about that? -- I said I do not remember quite exactly when it was, but I estimated it to have been in August or September.

Right. And as far as you are concerned the contents of that letter is correct? -- Yes, this is correct. (20

Now before this meeting was held did you consult with any authorities in connection with the question of the resignation of councillors? -- Yes.

Which authorities? -- The chief magistrate in Evander.

Which were the bodies who were represented when you saw him? -- The Leandra action committee, community councillors, Mr Van Dyk, the electoral officer and the chief magistrate were together.

Now on what note did your consultation with the chief magistrate conclude? -- The chief magistrate said it was a (30

mistake / ..

mistake writing this notice. In actual fact the councillors were to remain in office for three years.

Did you take this matter of the resignation of councillors further after the letter AAQ.44 had been written? -- No, we did not.

Why not? -- Because of the advice by the attorneys that there is a thing they can do. It is correct that the councillors are to remain in office for three years, therefore there is no chance of us winning whatever we tried to do.

Now I want to ask you a few general questions about these mass meetings. Was the UDF ever mentioned at any of these mass meetings? -- No, we were discussing the community issues only. (10

Right, and if one talks about all your mass meetings, not only 1984, but all mass meetings that had been called by the Leandra action committee that you had been to, had the UDF ever been referred to? -- No.

At all these mass meetings, were councillors, community councillors, insulted or abused in any way that you can recall?

COURT: What was the last part of your sentence - insulted (20 and abused..?

MR YACOOB: As you can recall. -- No.

Were councillors ever referred to as agents of the Boere? -- No.

Were they referred to as puppets at all? -- No, I do not remember that.

Now was there a meeting held which was attended, a mass meeting held by the Leandra action committee which was attended by representatives of the Black Sash? Sorry, M'lord, I withdraw that question. Was any meeting called by the community (30

council / ..

council which you can remember at which representatives of the Black Sash was present? -- Yes, I do recall that meeting.

Did you know Sheena Duncan at that stage? -- Yes, I knew her by then.

Was she one of the people, representatives of the Black Sash who attended this meeting? -- No, she was not there on this day.

When was this meeting held, can you remember? -- I remember that meeting to have been during the time when we were worried about the removals, before the letter which was (10 from the minister.

Do you recall whether during 1984 there were any meetings held between members of the Leandra action committee and members of the community council? -- Yes, I do recall that.

Can you recall about when this meeting was held? -- It was early in the year because we invited them to come to Mr Mayisa's house where we were supposed to have met with them.

Can you recall what the purpose of this meeting was? -- Yes, I can.

What was the purpose? -- What happened is this. After (20 having read the report that I mentioned which was a statement made by Mr Jonker to the newspapers, we were then instructed by the community to go and see lawyers and at the same time the community councillors were supposed to have met the board and therefore after having heard that the community councillors met the commissioner, we then asked them to meet us in order to discuss this and so that they would be able to tell us how far they went in the discussions with the commissioner, as requested by the community.

Can you recall which community councillors attended (30

this / ..

this meeting? -- Yes, I can.

Who were they? -- Mr Ndaki and the person whose name is not supposed to be mentioned, I think it is IC.19 and Skosana and Morajane.

COURT: Morajane? -- Morajane.

MR YACOOB: On what note did this meeting conclude? -- The councillors said that we as the action committee must do our own thing and play our part in the manner in which we feel we can carry out the request of the community. They were also going to do their own thing. (10

Were they prepared to tell you what had transpired in their meetings with the commissioner? -- No, they did not tell us.

Can you recall a day in 1984 when you heard that the houses of or property belonging to councillors were damaged? -- Yes, I do.

When was this in 1984, can you recall? -- If I am not mistaken it was after a week that we had decided to write a letter - it was a week after a meeting at which meeting a decision was taken that we write a letter to the councillors (20 calling upon them to resign, when I heard of that.

ASSESSOR: What sort of meeting was it? -- It was a mass meeting with the community.

MR YACOOB: Was it a week after the meeting as a result of which this letter that you saw, AAQ.44, was written, talking about the resignation of councillors? -- Yes, that is what I am saying.

Was any meeting held on that day, that is, the day of the attacks on councillors properties? Who called that meeting? -- The community councillors. (30

Did / ..

Did you go that meeting? -- No, I did not.

Why did you not go to that meeting? -- In fact the announcement which was made by Mr Morajane using the loud hailer was not properly made in the sense that in his announcement he was saying people must come to the meeting, they must not be scared of coming to the meeting because the police were going to be present at this meeting and whoever will have a lot to say, be talkative at this meeting, will be shot. So in other words, as a result of that threat, I felt I was not going to be free at this meeting and therefore (10) decided not to attend.

COURT: Are you talkative? -- Well, that is what it is. When there are complaints I am a man who speak.

MR YACOOB: Did your committee hold meetings during 1985 - that is the Leandra action committee? -- Yes, we did.

Up to when in 1985 did the Leandra action committee continue to hold meetings? -- I do not quite remember exactly until when but somewhere in the middle of the year.

What was your position on the Leandra action committee? -- Assistant secretary. (20)

Did your committee have any relationship at all with the UDF? -- No.

At the stage when your committee fielded candidates for the community council were you aware or not of what the UDF's attitude was to the community council? -- Yes, I was.

What was it? -- It did not want community councillors.

COURT: If you want to sit down during your evidence, you are welcome to do so. -- May I sit down?

Yes, certainly. Yes?

MR YACOOB: I have no further questions, thank you. (30)

KRUISONDERVRAGING DEUR MNR JACOBS: Ek sal probeer so ver as ek kan gaan want ek het baie dinge wat ek nie kon raadpleeg nie. Kan ek net duidelikheid kry, dit is so dat the "temporary council", ek sal dit so noem, heeltemal 'n verskillende liggaam as die "action committee" is? -- Ja.

Is ek reg dat die "temporary council" het in 1981 tot stand gekom? -- Ja, dit is reg.

Wanneer presies het die "action committee" tot stand gekom? -- In die jaar 1983.

Watter maand? -- Om en by Meimaand. (10)

En was jy van die begin af gekies op die "action committee"? -- Ja, ek was gekies.

Van die begin af? -- Ja, van die begin af.

En die drie lede van julle wat gekies is op die raad, daar was nou die kandidate wat julle gestel het en daaruit is drie lede gekies, is hulle toe uit die "action committee"? -- Wat gebeur het is dat ons het die ooreenkoms gehad met hulle toe ons hulle behulpsaam was om gekies te word op die gemeenskapsraad, dat indien daar enige van hulle op die gemeenskapsraad gekies word, sal daardie mense nie meer lede wees van (20 die "action committee" nie, maar wat dan gaan gebeur is dat hulle sal hul samewerking gee aan die "action committee". So dit was die ooreenkoms met ons.

HOF: Waarom was daar 'n ooreenkoms dat hulle nie meer lede kon wees nie? -- Dit was 'n vrywillige ooreenkoms, nie dat daar enige moeilikheid was nie.

Ja, maar wat sit daaragter? Waarom kon hulle nie meer lede wees nie? -- Kyk, ek was nie alleen gewees toe dit bespreek is nie, maar wat ek verstaan het toe dit bespreek was is die volgende, dat die mense die samewerking sal moet gee (30

aan / ..

aan die "action committee" terwyl hulle in die gemeenskapsraad gedien het, nie soos die vorige tydelike raad, dit wil sê van Job wat nooit teruggekom het na die mense toe om verslag te doen oor wat hulle doen en late was nie.

MNR JACOBS: Nou terwyl ons met die "action committee" besig is, kan jy net vir ons sê wat was jou pligte as assistentsekretaris? -- Dit was on behulpsaam te wees in die afwesigheid van die sekretaris. Byvoorbeeld sê nou ons het 'n vergadering en daar is 'n brief wat geskryf moet word. Ek moes dan sy pligte oorgeneem het en die brief skryf, en die hou (10 van die notule in sy afwesigheid wat ek later dan aan hom sou oorhandig.

Het jy enige organisasiewerk gedoen of skakelwerk met enige ander organisasies? -- Nee, ons het almal bymekaar gekom indien daar enige iets wat gedoen moes word, byvoorbeeld as ons na die administrasieraad toe moet gaan dan het ons almal bymekaar gekom. As ons miskien die hooflanddros moet gaan spreek het ons almal bymekaar gekom.

Maar skakeling met ander organisasies? -- Nee, nee, ons het net te doen gehad met wat die gemeenskap geraak het. (20

Kyk, daar was mense van die Black Sash daar by julle. Wie het die skakelwerk gedoen met die mense van die Black Sash om soontoe te kom? -- Laat ek dit so verduidelik. Wat gesê was daar dat die mense met die kwalifikasies met 'n (d) letter sal moet trek en my broer Pieter Mahlangu wat vir 'n lang tyd in Daveyton gebly het, het toe vir ons aangeraai om Sinaba te Daveyton te gaan sien wat moontlik in staat gaan wees om vir ons te verduidelik wat dit beteken, daardie letter (d) wat dit beteken presies, omdat ons nie geweet het wat dit bedoel nie. Met ons aankoms by Sinaba het Sinaba toe vir (30

ons / ..

ons 'n afspraak gemaak met die Black Sash se mense, waar hy dit self gereël het dat die Black Sash se mense afkom na ons toe om ons te kom leer wat die verskil was tussen hierdie letters met betrekking tot daardie artikel. Dit is onder daardie omstandighede dan dat Black Sash by ons uitgekom het.

HOF: Wie is Sinaba? -- Hy is 'n ou raadslid van Daveyton. Hy is nou nog 'n lid daarvan.

MNR JACOBS: Van die raad? -- Ja, gemeenskapsraad.

HOF: Is Daveyton 'n gebied naby jou? -- Per voertuig is dit omtrent 'n uur se ry van my plek af na Daveyton toe. (10

MNR JACOBS: Dankie, edele, kan ek maar voortgaan?

HOF: Ja.

MNR JACOBS: So dan het julle skakeling gehad met die Black Sash. Was hulle daar verskeie kere by julle gewees om dinge aan julle te kom verduidelik? -- Ja, verskeie kere.

Wie het elke keer gekom van die Black Sash na julle toe? -- Anika Claassen het 'n paar keer daar gekom en Sheena Duncan self het ook daar gekom. Sy het eintlik die plek ook kom sien, en vir ons vertel wat eintlik daardie (d) beteken het. Volgens haar is die (d) bedoel vir mense wat op kontrak daar gekom (20 het, wat daar gewerk het en wat in die hostel woon. So te Leslie is daar geen hostelle waar mense woon nie.

So wil u dan sê daar was geen mense met (d)s nie? -- Eintlik behoort daar nie sulke mense te gewees het nie, maar daar was.

So was haar verduideliking dan aan julle gewees dat die (d) staan - die (d), laat ons dit net duidelik kry, is dit nou by artikel 10(1)(d) wat jy die (d) na verwys? -- Ja, dit is wat ek van praat.

En sy het vir julle verduidelik dat daardie (d) staan (30

net / ..

net vir hostelmense? Wat nie inwoners is nie, wat net daar kom werk? -- Haar verduideliking was die volgende, dat 'n persoon wat kwalifiseer volgens daardie artikel 10(1)(d) is veronderstel om by een plek te bly en werk vir verskillende werkgewers vir 'n tydperk van vyftien jaar om dan te kwalifiseer vir 'n beter kwalifikasie naamlik (b). Alternatiewelik moet 'n persoon by een werkgewer werk vir 'n tydperk van tien jaar. Eers daarna sal daardie persoon dan kwalifiseer vir 'n beter kwalifikasie, ook artikel 10(1)(b).

HOF: Is dit 'n geleentheid vir die verdagting? (10)

DIE HOF VERDAAG VIR TEE/ DIE HOF HERVAT

DOLBI DAVID MAHLANGU, nog onder eed (deur tolk)

VERDERE KRUISONDERVRAGING DEUR MNR JACOBS: Jy het nou vir die hof vertel die Black Sash het gekom en vir julle advies gegee by verskeie geleenthede. Het julle self gegaan na die kantore van die Black Sash om hulle te raadpleeg daar, julle komitee? -- Ja, ons het een maal soontoe gegaan.

Wie het gegaan? -- Ek sal nie almal kan onthou wie almal gegaan het nie, maar ons het met Ampi Mayisa se voertuig gery soontoe. (20)

Is jy ook soontoe? -- Ja.

Wat was die doel van daardie besoek aan die Black Sash? -- Ons het gaan leer oor hierdie artikels 10(1)(a), (b), (c) en (d).

Nou is dit nie afgehandel by die eerste besoek wat die Black Sash by julle afgelê het, wat artikel 10(1)(d) beteken nie? -- Dit was nie maklik gewees om te leer oor die goed nie want ons het nie presies geweet waaroor die goed gegaan het van die begin af nie.

Het julle enige dokumente gekry van die Black Sash wat (30
julle / ..

julle versprei het in Leandra? -- Nee, daar was nie.

Nou die vergadering van die raad in Augustus/September 1984 wat julle gehou het en waar mense van die Black Sash ook die vergadering bygewoon het.

MR YACOOB: I am sorry, his evidence was that that meeting took place before July. The question is put that that meeting took place in August/September. That is precisely the dispute.

HOF: Ja, watter vergadering word na verwys, mnr Yacoob?

Ek weet nie.

MR YACOOB: The meeting at which the representatives of (10 the Black Sash were present. The evidence about that meeting was that that meeting was held before the letter was received from the minister, from the ministry saying that the people would not be moved anymore. The state evidence was that this meeting took place in August/September and my learned friend is now asking him questions on the basis that his evidence was that the meeting was in August/September.

HOF: Ja, mnr Jacobs, wat sê u?

MNR JACOBS: My aantekening wat ek het is die vergadering was gehou voor die brief van die minister, maar ons het nie die (20 datum van die brief van die minister nie. Ek het aan hom gestel wat in die staat se getuienis gestel was. Ek sal dit met hom opklaar. Kan ons net duidelik kry, die vergadering wat bygewoon is deur die mense van die Black Sash in Leandra, dit was 'n raadsvergadering, was dit reg? -- Ja.

Die getuienis van die staat was in dié opsig dat die vergadering het plaasgevind gedurende die tydperk Augustus/September 1984. Betwis jy dit? -- Ja, ek betwis dit.

Wanneer sê jy het daardie vergadering plaasgevind? -- Dit was voor Julie. Dit was in die tyd van die moeilikheid (30

oor /..

oor die verskuiwing van mense.

Hoe kan jy sê dit was Julie? -- Want hierdie brief van die minister af waarin ons in kennis gestel word dat ons nie meer trek nie, dié het ons in Julie 1984 ontvang.

Waar is dié brief? Ek wil net seker maak, is dit 'n brief van die minister of van die prokureurs, Werksman? -- Dit is 'n brief vanaf die minister wat eers by die prokureurs was.

Nou die vergadering, laat ons dan net aangaan met..

HOF: Wag nou net so 'n bietjie, mnr Jacobs, ons kan nie die ding in die lug laat nie. Is daar 'n brief, wat is die datum(10 van die brief? Is dit AAQ.43?

MNR JACOBS: Nee, blykbaar is dit 'n brief wat nooit ingegee is by die hof nie.

HOF: Nou ja, laat ons dan net 'n datum kry want ek kan nie hier in die lug rondtas nie. U vra vir die getuie waar is die brief en die verdediging gee vir u 'n brief. Nou ja, gaan u dit verder neem of nie? Of moet dit wag vir die heronder-vraging?

MNR JACOBS: Kan ek net u verlof vra om dit te lees?

HOF: Ja, seker. (20

MNR JACOBS: Ek sal dit inhandig. Die brief is gedateer 6/7 - hier is 'n stempel op, ek het net 'n fotokopie van die brief, 6/7/84 is dit geskryf. Die briefhoof is afkomstig van die ministerie van samewerking en ontwikkeling en dit is geadresseer aan mnre Bham, Werksmans, Posbus 927, Johannesburg.

MR YACOOB: Has your lordship got the original?

COURT: Yes, I have got a copy. Ja, lees hom maar in die rekord in dan het ons hom en ek sal hom 'n nommer gee. Maak hom sommer 'n DA-nommer omdat hy van die verdediging af kom, dit maak dit makliker. (30

MNR JACOBS: DA.204 is die volgende nommer.

HOF: DA.204.

MNR JACOBS: (Lees):

"Gentlemen,

Leandra community

I have been directed by Dr the Hon G de V Morrison, deputy minister of co-operation, to inform you that the chief commissioner, Pretoria, personally informed the community council during a meeting in Leandra on 20 June 1984, that the remaining 116 families who were (10 resident in the old township on 30 April 1984, were granted permission in terms of regulation 7(1)(d) of government notice 1036 of 1968, to stay in Leandra.

You are assured that nobody who were granted permission to stay in Leandra will be expected to move to Kwa Ndebele.

Yours faithfully,

Administrative secretary,

Ministry."

Nou die vergadering wat dan gehou is sê u was voor hierdie brief gehou? -- Ja, dit is voor hierdie brief. (20

U sien, die bewering van die getuie vir die staat was dat nadat hulleself, die gemeenskapsraad, aan julle bekend gemaak het dat die mense nie meer gaan trek nie, nog voortgegaan het om die mense op te sweep en te sê hulle gaan verskuif word. Enige kommentaar daarop? -- Nee.

Nou die vergadering waar die mense van Black Sash teenwoordig was, wanneer hy nou ookal gehou was, kan u vir ons sê wie het hulle genooi om na die vergadering toe te kom? -- Ons het hulle genooi om die mense daar te kom leer wat die verskil is van hierdie letters, byvoorbeeld die (d). As 'n (30

mens / ..

mens met 'n artikel sit daar wat die letter (d) lees, dan moet daardie persoon na die kantoor toe gaan want dit beteken daardie ene is 'n persoon wat moet trek en as dit nie 'n (d) is nie dan sal hy nie moet trek nie.

Het julle daardie mense genooi spesifiek om op die raad se vergadering die mense te gaan leer? -- Ja, ek sal u sê, ons het geen fout daarmee gesien nie want die lede van die raad wat gekies was, dit wil sê dit was die kandidate wat van ons kant gekom het en later op die raad gekies is, was bewus van hierdie mense se teenwoordigheid. Hulle het mekaar (10) geken. As my geheue my nie in die steek laat nie, het ons saam met hierdie mense alreeds na die Black Sash gegaan voor hulle op die raad gekies was. Byvoorbeeld die ene wie se naam ek nie mag noem nie, was ook by gewees.

K1402 Het julle die aand van hierdie vergadering, die massa-vergadering die toestemming van die raadslede gehad dat julle nou die Black Sash se mense sou kry om die gehoor toe te spreek? -- U sal onthou die vergadering in Januarie, dit is die gemeenskap het 'n versoek aan ons gerig dat ons moet saamwerk met die raad en die raad moet 'n sekere taak uitvoer. (20) Ons moet ook eenkant 'n ander taak uitvoer byvoorbeeld om prokureurs toe te gaan. Met daardie verstandhouding dat daar nog goeie samewerking was tussen ons en die raad, beteken dit dat daar toestemming nog bestaan het wat ons die reg gegee het om enige persoon by te bring wat lig sal uitwerk vir die gemeenskap.

Nou dit is 'n eenvoudige vraag wat ek jou gevra het. Het julle die toestemming gehad van die raad dat julle gaan nou sprekers van Black Sash bring om op daardie vergadering die mense toe te spreek, ja of nee? -- Dit beteken ons het, ja. (30)

En / ..

En op daardie stadium toe daardie vergadering gehou was was daar nog goeie samewerking tussen die gemeenskapsraad en die "action committee"? -- Ja, daar was.

En die mense van Black Sash het dan ook daardie vergadering toegespreek? -- Nee, hulle het nie..

Hoekom nie? -- .. die vergadering toegespreek nie.

Hoekom nie? Daar is dan reëlins getref dat hulle julle toespreek volgens jou getuienis, en daar was goeie samewerking tussen die twee liggame. Hoekom nie? -- O, wat gebeur het is dat hulle die plek binnegekome het sonder 'n permit om daar (10 in te kom. As gevolg daarvan was hulle toe gearresteer.

Was hulle gearresteer? -- Ja.

Op die vergadering daar? -- Nee.

Nou hoe dan? -- Nee, wat gebeur het is die mense het sommer direk na die vergadering toe gekom. Met hulle aankoms by die vergaderplek sê Nkabinde toe vir hulle, hulle moet teruggaan en eers 'n permit kry voor hulle die vergadering kan bywoon. Op pad terug om daardie permit te gaan kry, die polisie het hulle toe arresteer voor hulle daardie permitte kon kry.

Was jy ook by daardie vergadering gewees toe Nkabinde (20 met hulle gepraat het? -- Ja, ek was.

Is dit nie so dat die raadslede het beswaar gemaak teen daardie mense se teenwoordigheid daar nie, en selfs iemand gestuur om die polisie te gaan roep nie? -- Nee, dit is Skosana wat gevra het of die mense die permit gekry het om tot by die vergadering te kry en na aanleiding daarvan was dit dat Nkabinde toe gesê het laat hulle eers teruggaan en 'n permit kry om hier in te kom, dat hulle dan kan kom.

Nou het die "action committee" op hierdie vergadering saam met die raad ook toesprake gelewer, afgesien nou van (30

hierdie / ..

hierdie mense van die Black Sash? -- Ja.

Wie is die man van die "action committee" wat 'n toespraak gelewer het op daardie spesifieke vergadering? -- Die vergadering eintlik was van die raadslede se kant af om te verduidelik hoekom sekere mense verskuiwe word na die nuwe huise toe en hoekom daar ander mense gesê word om by 'n wagplek te gaan bly wat langs die hoofpad geleë is. En die "action committee" het eintlik nie toesprake gemaak by die vergadering nie, maar dié het vrae gestel aangaande sekere feite by die vergadering. (10

Watse vrae is gestel? -- Die vrae was soos volg. As ons nou die waarborg het dat ons nie meer gaan trek hiervandaan nie, hoekom is dit dat hierdie mense wat nog wag vir die huise dat hulle nou moet trek na hierdie plek toe waar hulle moet kom wag, hoekom word hulle nie daar gelos by die plekke waar hulle oorspronklik was nie, terwyl hulle gewag het dan vir die huise. Of hoekom was hulle nie ook dieper laat intrek in die nabyheid van die nuwe huise laat hulle liewers daar naby gaan wag; hoekom hiernatoe.

Nou uit hierdie.. (20

HOF: Kan ek net duidelikheid kry dan? Is die raad, die vergadering belê deur die raadslede om vir julle te vertel dat daar nie verskuiwings sal wees nie en dat dit is wat hulle by die owerhede gehoor het? -- Nee, dit was nie daarvoor nie.

Maar u praat dan van 'n waarborg dat daar nie geskuiw sal word nie? -- Ja.

Nou hoe klop dit dan? -- Dit klop in hierdie sin. Ons is nog geskok oor die verklaring van Jonker waarin hy gesê het dat ons geskuiwe gaan word en daar word nou verder gepraat van 116 families wat nog sal moet gaan. Ons was nog geskok oor (30

daardie / ..

daardie twee dinge. Hier word nou mense verskuiwe na 'n nuwe plek toe wat hulle sê is 'n wagplek. Hoekom kan die mense nie in 'n plek gaan bly waar dit permanent is nie, hoekom moet hulle juis na 'n plek toe trek waar dit gesê word dit is 'n wagplek.

Ja, maar ons is nou nog op 'n ander onderwerp. Die vraag is waarom is die vergadering belê? -- Daar was 'n probleem gewees daar. Daar was nie 'n sisteem gewees wat gevolg is deur die raadslede toe die mense verskuiwe is na die nuwe huise toe nie, byvoorbeeld hulle het by 'n area begin met klein syfers by 19, 20 so miskien tot 25, dit is die standplaasnommers. (10 En dan het hulle oorgeslaan na 200 toe en mense daarvandaan gaan verskuiwe na die nuwe huise toe en dan het hulle weer in 'n ander area begin. En nog 'n ding wat moeilik was, was die volgende. Op 'n standplaas byvoorbeeld bly daar jou moeder of jou ouers en jou ouer broer of jonger broer en dié bly ook op die perseel. Dan kom hulle op daardie standplaas en sê jou moeder of ouers kan trek na 'n nuwe huis toe en dan word hulle 'n huisnommer gegee en jou jonger of ouer broer word ook 'n huisnommer gegee. En jy word gesê jy gaan nie soontoe nie, maar jy gaan na die wagplek toe. Dit is die ding wat die mense (20 gepla het. Om daardie rede het die raadslede dan besluit om hierdie vergadering te belê met die doel om te verduidelik hoekom dit so gedoen word. Dit is op daardie basis dan dat hierdie vraag ontstaan het.

Ja.

MNR JACOBS: Is dit korrek op daardie stadium was die raad nog besig om huise te bou. Daar was nie genoeg reeds voltooide huise gewees nie? -- Ja, tot op datum is daar nog nie genoeg huise nie.

En op daardie stadium het die raad verduidelik dat die (30

mense / ..

mense gaan nie meer verskuif word of geen mense gaan verskuif word uit Leandra uit nie of na KwaNdebele nie? -- Nee, nie raadslede het nooit dit gesê nie. Ons het dit gesê na ons hierdie brief gekry het eers, het ons dit genoem.

Nou ek verstaan dan nog nie watse waarborg het die mense gehad op daardie stadium wat jy netnou gesê het vir die hof dat hulle sal nie verskuif word nie. -- Ja, maar dit is voor ons die brief gekry het. Die versekering daarvan is hierdie brief.

HOF: Nee, maar waarom sukkel ons nou so? Wie het die waar-(10 borg gegee? Wie het gesê daar is 'n waarborg? -- Nee, niemand het gepraat van 'n waarborg nie.

Het niemand gepraat van 'n waarborg nie? -- Nee, ek onthou nie daarvan nie.

Niemand praat van 'n versekering dat daar nie getrek sou word nie? -- Nee, ek onthou nie. Miskien was ek nie by daardie vergadering gewees nie, maar ek kan dit nie onthou nie.

MNR JACOBS: Kyk, die raad het voor julle kennis gekry dat daar sal nie enige persone verskuif word na KwaNdebele nie. -- Hulle het nooit vir ons so gesê soos hierdie brief dit (20 uiteengesit het nie. U sal onthou ek het hier gepraat van dat ons die duplikate wou gehad het van daardie kennisgewings wat uitgereik was dat ons gaan trek, om seker te maak dat ons nie sal moet trek nie.

Maar ons is nou baie lank na daardie kennisgewings se tyd, meneer. Ek wil dit aan u stel dat op hierdie vergadering wat gehou is, die spesifieke een waar daar vroeër mense van die Black Sash was, was dit spesifieke gesê dat hulle die versekering gekry het van die outoriteite dat niemand sal verskuif nie. -- Hulle het dit nie gesê nie, ek was by daardie (30

vergadering / ..

vergadering gewees.

En hulle het verduidelik daar hoekom dit nodig was om mense tydelik te huisves omdat hulle in die ou lokasie moes oorskry en dat hulle daar geboue moes opsit en dat mense noodwendig uit geboue sal moet gaan, selfs mense wat permitteienaars is, artikel 10(1)(a) eienaars of bewoners is, van hulle is selfs in die tydelike wagplek gevestig. -- Dit is nie so nie. Die huise wat ek van praat en die standplase wat ek van melding maak hier as ek praat van plekke wat moet ontruim word deur mense, die staan net so oop. En by daar- (10 die tyd van die verskuiwing van die mense na die tydelike wagplek toe, die ou lokasie was omtrent 400 meter ver van die nuwe lokasie af. Dit wil sê daar was 'n spasie gewees van 400 meter wat nou nog oopstaan.

Is daar nuwe huise opgerig in die ou lokasie, nuwe komplekse. -- Wat?

Nuwe komplekse, huise..

HOF: Laat ons net duidelikheid kry, is dit 'n huis of is dit 'n hostel wat u van praat.

MNR JACOBS: Laat ons eers dan vat, huise gebou in die ou (20 lokasie as deel van hierdie hele projek? -- Op 'n klein stukkie daarvan ja, maar die meeste van die plek waarvandaan mense getrek het dié is nog niks op gebou nie. Byvoorbeeld by hierdie standplase 19, 20, 21, 22 en 23, die mense het alweer begin bou met sinkplate daar.

En is dit reg dat hierdie 116 families wat daar was, dit was mense wat loseerders was, wat nie standplaaseienaars was nie? -- Nee, nee, kyk Leslie, die mense wat daar bly het nie daar gekom vir die doel om te kom werk nie. Dit is kinders van die mense wat die standplaas se eienaars was wat op die (30 persele / ..

persele gebly het van die ouers wat daar verskuiwe was.

Nou is dit jou getuienis dat geen mense het van buitekant af ingekom om daar te kom woon en werk in Leslie of van Leslie af in Secunda of Sasolburg nie? -- Nee, daar is nie 'n hostel daar nie.

Ek praat nie van 'n hostel nie. Mense wat daar ingekom het en kom bly het op die persele, huur, sub-huur by die eienaar of die bewoner van die perseel om daar te woon en dan van daar af te werk. -- Al die mense van daardie lokasie te Leslie betaal huur. Daar is niemand wat loseer by iemand (10 daar nie.

HOF: Ons praat nie van nou nie, ons praat nou van 1984. -- Ek praat van lank nog voor dit, voor die nuwe huise nog daar gebou was, was dit die posisie.

So u sê daar was geen mense wat daar ingetrek het in Leslie om daar te bly en te werk in fabriek elders nie? -- Nee, dit is ons, die ou inwoners van Leslie wat elders werk.

MNR JACOBS: Jy sê daar is ook geen loseerders in Leslie nie? -- Nee, ek weet nie van loseerders nie.

In elk geval ek stel dit verder aan jou dat julle het (20 op hierdie stadium wat hierdie vergadering gehou was, was daar nie goeie gesindheid tussen die raad en die aksiekomitee nie en die aksiekomitee het eintlik die raad swartgesmeer en gesê hulle sit die 116 mense daar apart om hulle te verwyder en te verskuif heeltemal uit die gebied uit. -- Nee, dit is nie so nie. In die eerste plek om dit te beaam, hierdie kennisgewing van 116 families wat moet trek het nie van die raadslede af gekom nie. Dit het van Jonker af gekom in 'n koerantberig dat daardie mense gaan trek.

HOF: Maar was die 116 toe al in die wagplek? -- Ons het (30
nie / ..

nie geweet of dit nou die mense was wat moes trek by die 116 nie, want die name was nie gegee van die persone wie se gesinne sal moet trek nie.

MNR JACOBS: Na watter koerantberig verwys jy? -- Ek onthou nie meer nie, dit kan wees die Daily Mail of die Star of die Sowetan, van daardie koerante kan ek nie spesifiek onthou watter ene nie.

Het jy die koerantberig persoonlik gelees? -- Ja, ja, ek het.

En kan jy vir ons sê wanneer het dit verskyn? -- Dit was (10 iewers in Mei/Juniemaand, daar rond.

Die verdediging het hier 'n koerantberig ingehandig. Kan u net daarna kyk en vir ons sê of dit die koerantberig is?

HOF: Watter een gee u vir hom?

MNR JACOBS: AAQ.45 - laat ek net nagaan.. Ja, dit is 45. Ek weet nie of daar een is nie. Daar was op 'n stadium een, ek weet nie waar die bewysstuk is nie.

HOF: Wat waar was?

MNR JACOBS: Toe die verdediging dit ingehandig het, het hulle ekstra afskrifte gehad wat by die getuies... -- Ja, dit lyk (20 na die berig waarvan ek praat.

So dit is nadat jy hierdie berig gelees het dat jy sê dat dit nog so was dat die mense sou verskuif en dat Jonker so gesê het? -- Ek sê so, ja.

Want jy sien hierdie berig soos ek hom lees, lyk dit vir my of hierdie berig 'n onderhoud is wat 'n verslaggewer, politieke verslaggewer gehad het met die aksiekomitee en dat die inligting van die politieke verslaggewer van die aksiekomitee gekom het. -- Ja, wat is die vraag?

HOF: Die vraag is die berig lyk of dit gebaseer is op 'n (30
onderhoud / ..

onderhoud met mnr Nkabinde en ook met mnr Verwey. Nou wat sê u daarvan? -- Ja, dit is wat die berig sê.

Is dit so? -- Dit kan wees, ja.

MNR JACOBS: Ek wil net daardie vergadering afhandel waar die Swart Serp se mense was, die Black Sash. Kan u vir ons sê wie was die mense wat daar gekom het? -- Twee jong dames en 'n manspersoon, 'n prokureur wat ek vir die eerste keer gesien het dié dag en die het ek verneem dat hy Bham was, en die vierde persoon in die persone se geselskap was die voertuigbestuurder. (10

'n Swart man? -- Ja, 'n swart man.

So dit was twee wit vrouens en dan mnr Bham? -- Ja, en die swart man.

En wie was daar van die Black Sash nou, was dit nou die twee vrouens of die prokureur Bham? -- Dit is die twee dame-tjies.

Wie was hulle? -- Die twee het ek vir die eerste keer gesien. Dit was nie Anita Claassen, Joanne Horwitz of Sheena Duncan nie.

HOF: Wat is die tweede naam? -- Joanne Horwitz of Sheena (20 Duncan nie. Die twee het ek vir die eerste keer gesien daardie dag.

MNR JACOBS: Was die prokureur ook daar op julle spesiale uitnodiging? -- Ja, Nkabinde het hom genooi.

En wat moes hy nou daar kom doen? -- Kyk, ons was nog besig om die versoek uit te voer van die gemeenskap soos versoek deur hulle. Nou ja, dit was besluit dat die prokureur ook daar moet wees die dag om vir die mense, die gemeenskap daar by die vergadering te kan sê dat hy nog 'n brief geskryf het, hy wag op die antwoord. (30

So / ..

So was dit gereël dat hy sal die mense toespreek? -- Ja, net om die mense daar te sê kyk, ek is julle prokureur wat besig is met hierdie verskuiwing wat moet plaasvind hier.

En dit was gereël met die gemeenskapsraad dat hulle sal toelaat dat die prokureur daar 'n toespraak lewer omtrent hierdie aksie wat hy geneem het? -- Laat ek vir die hof so skets. Mayise, die oorledene, was 'n groot vriend van die getuie wie se naam ek nie mag noem nie. Hulle was meeste van die tyd bymekaar, daar was sekere dinge wat hulle alleen gereël het. Saam met Skosane, wat dan die skoonbroer is van(10) Mayisa. Die drie mense het altyd bymekaar gekom. Daar was sekere dinge wat hulle onder mekaar gereël het, byvoorbeeld dié wat ek nou van gevra word het ek verneem dat dit gereël was tussen die drie.

HOF: Hulle het nou wat gereël? -- Dat dit in orde was vir hierdie prokureur om iets te sê by hierdie vergadering.

MNR JACOBS: Was dit deur die voorsitter van julle aksiekomitee so gerapporteer aan die komitee? -- Nee, Mayisa is die persoon wat vir ons gesê het dat daar sekere mense is wat moontlik sal opdaag. (20)

En dat dit gereël is dat hulle sal sprekers wees op daardie vergadering en dit is gereël met die raad? -- Volgens wat hy gesê het, ja.

En as enige iemand die bewering sou maak dat hierdie mense van die Black Sash en die prokureur was genooi om saam met die aksiekomitee na die vergadering te gaan net om eerstehandse inligting in te win van wat daar gebeur het, dan is dit verkeerd? -- Die persoon maak 'n fout.

HOF: Wat is die verwysing?

MNR JACOBS: Ek sal dit netnou vir die hof kry, ek het dit (30
nie / ..

nie op die oomblik hier nie. Ek is jammer dat ek dit nie vir die hof dadelik kan gee nie. Ek het 'n klompie aantekeninge waar ek die plek het, maar hulle is taamlik lywig en ek moet nou in hulle ook soek.

HOF: Nee, maar gaan maar voort, mnr Jacobs, ek wil u nie ophou nie.

MNR JACOBS: Dankie, edele. Nou u het gepraat ook van dat raadseiendomme beskadig is. By hoeveel geleenthede was raadslede se eiendomme beskadig? -- As ek reg is die persoon wie se naam ek nie mag noem nie, se eiendom was beskadig gewees, (10 Morajane en Skosana se eiendomme was ook beskadig.

Eiendomme - is dit nou huise? -- Wat betref die persoon wie se naam ek nie mag noem nie, IC.19, as ek reg is was dit 'n huis gewees; Morajane as ek reg is dit was 'n huis en 'n winkel. Skosana, dit was sy huis gewees by die nuwe lokasie want hy het al getrek uit die ou lokasie.

Nou wat van IC.19 se bakkie, is dié nie ook aan die brand gestee nie? -- Nee, ek weet nie daarvan nie maar ek sal dit nie betwis nie.

Nou is dit nie so dat van hierdie raadslede se huise (20 is op verskillende geleenthede aangeval en beskadig nie? -- Nee, dit sal ek nie weet nie.

En IC.19 se huis was afgebrand gewees die eerste keer, is dit reg? -- Ja, dit is so.

En dit het gebeur kort na die vergadering wat gehou was die dag wat jy sê wat met die luidspreker aangekondig is? -- Watter een is dit nou wat u na verwys?

HOF: Die een waar die polisie die mense sou skiet wat so baie praat. -- Ja, ja, dit is daardie een.

MNR JACOBS: En die brandstigting of afbrand van IC.19 se (30

huis / ..

huis was kort na daardie vergadering opgebreek was. -- Nee, ek weet nie want ek was nie by die vergadering gewees nie.

Was mnr Nkabinde nie daar gewees nie? -- Nkabinde?

Ja, Abel Nkabinde? -- Ja, hy was daar - bedoel u by die vergadering?

Ja. -- Ja, hy was.

Nou het hy aan julle gerapporteer hy was daar, aan die aksiekomitee? -- Wat ons gehoor het is dat hy gearresteer was. Ons het hom toe laat kom en van hom gevra wat het gebeur, hoekom is hy gearresteer, waarop hy vir ons gesê het dat dit(10 word beweer hy het die vergadering laat stop.

Was dit ook gerapporteer - het hy nie aan julle vertel dat hy was by die vergadering met 'n klomp mense met plakkaat ook nie? -- Nee, hy het nie aan ons gesê nie.

Wat het hy aan julle gerapporteer? Het hierdie vergadering enduit gegaan of was dit gestop voor die einde? -- Volgens wat hy vir ons gesê het die vergadering het nie eers 'n aanvang geneem nie.

Hoekom? Wat sê hy? -- Hy sê die vergadering was gestop gewees omdat die tyd van die raadslede al verstryk het in (20 die kantoor, hulle moes vir die mense gesê het van die nominasies sodat daar ander raadslede gekies kan word.

En toe? -- En toe wat?

Die vergadering, hoe het hy toe opgebreek? -- Hy sê toe die vergadering het nie eens 'n aanvang geneem nie, dit is wat hy sê.

Toe die vergadering aangekondig is oor die luidspreker wat is daar vir die mense gesê, wat is die doel van daardie vergadering? -- Morejane het nie gesê wat die doel van die vergadering was nie behalwe net om vir die mense te sê dat (30

julle / ..

julle na die vergadering toe moet kom en daar gaan polisie teenwoordig wees en die ene wat baie praat skiet ons.

Was daar nie gesê hulle gaan vergadering hou om weer vir die mense te verduidelik oor die verskuiwing en dat niemand gaan verskuif word nie? -- Toe hy by my huis verby is het hy dit nie gesê nie.

Nou nadat Nkabinde gearresteer is, het hierdie aksiekomitee enige iets gedoen daaromtrent? -- Soos ek alreeds gesê het ons het hom laat kom dat hy vir ons kom sê hoekom hy gearresteer was en dit was as gevolg van die praatjies wat ons alreeds (10 gehoor het dat hy gearresteer was omdat hy die huis van die persoon wie se naam ek nie hier mag noem nie, aan die brand gestek het. Toe ons hom met dit konfronteer sê hy ons nee, hy is nie daarvoor gearresteer nie maar omdat hy die vergadering laat ophou het.

Kyk, nadat hy gearresteer is het julle aksiekomitee beplan om 'n massavergadering te hou? -- Ja.

HOF: Hoe lank was hy aangehou? -- Ek weet nie vir hoe lank hy aangehou was nie, maar na 'n tyd wat hy aangehou is het sy mense borg vir hom betaal en later is hy toe gevonnisd tot (20 'n tydperk van agt maande.

Voortvloeiend uit wat? -- Volgens wat hy gesê het is hy gevonnisd omdat hy die vergadering van die raadslede daar belemmer het en was 'n keuse van boete R2 000 of agt maande opgelê. Hy het die boete betaal.

MNR JACOBS: Is u seker dit was omdat hy die vergadering belemmer het of was dit vir wat gebeur het by die huis van die raadslid? -- Ek het geglo wat hy vir my gesê het want hy het gesê hy word valslik beskuldig. Dit is nie wat hy gedoen het nie. Wat hy wel van weet is dat hy die vergadering gestop (30

het / ..

het. Om my te correed dat hulle valslik beskuldig word het hy die ouerige mense ook genoem wat saam met hom in hegtenis geneem was met dieselfde beskuldiging soos hy, naamlik Simelane wat nou meer as 60 jaar oud is en Zondo wat diep in die 50s is; en die een is 'n winkeleienaar, Simelane is 'n winkeleienaar wat saam met hom beskuldig was.

Is dit nie so dat net saam met een persoon skuldig was nie? -- Nee, hulle was baie.

HOF: Nou kan ek net 'n bietjie duidelikheid kry. Toe u die verduideliking gevra het, u komitee die verduideliking gevra (10 het, het die saak by die landdros al aangekom of nie aangekom nie? -- Onmiddellik na hy borg betaal het, het ons hom gevra.

Voor die saak nog aangekom het? -- Dit is toe die saak aangekom het.

U het toe nie weer met hom gepraat nadat hy skuldig bevind is nie? -- Ons het met hom gepraat maar hy het ons gesê hy was gestraf omdat hy die vergadering gestop het.

Dankie. -- Maar die twee ouerige mense was nie gestraf gewees nie.

MNR JACOBS: Is dit reg dat die vergadering wat hy nou ge- (20 stop het, het plaasgevind op 28 Oktober 1984? -- Al onthou ek die datum nie presies nie, maar dit was iewers daar in Oktober 1984.

En die volgende dag, 29 Oktober 1984, toe het hierdie aksiekomitee alreeds weer beplan om 'n vergadering te hou, 'n massavergadering die eerskomende Saterdag daarna? -- Nee, ek kan nie meer so goed onthou nie. Ek sal u sê daar was so baie vergaderings gewees dat ek nou nie presies kan sê wanneer nie.

Maar het julle nie die vergadering gereël na sy (30

aanhouding / ..

aanhouding as 'n protesvergadering omdat hy aangehou is nie? --
Nee, ek weet nie van so-iets nie.

Nou hoekom het julle dan die vergadering beplan vir die Saterdag? -- Ek kan nie meer onthou van hierdie vergadering wat u van praat nie. Daar was baie vergaderings vanaf die jaar 1981 tot vandag toe. Ek kan nie al die vergaderings onthou presies waaroor die ander een gegaan het nie.

Maar meneer, dit is nie 'n gewone roetine vergadering nie maar hier is 'n vergadering wat gereël word omdat julle voorsitter gearresteer en aangehou is? -- Watse vergadering? (10

Wat julle beplan het, die aksiekomitee, nadat hy aangehou was. -- Nee, daar was geen vergadering gehou in die tyd wat hy in hegtenis was nie. Ek glo nie daar was 'n vergadering gewees nie.

U het netnou erken julle het 'n vergadering beplan en nou sê jy dit is nie so nie. Wat is nou die waarheid? -- Ek het nie gesê dat ons besig was om 'n vergadering te beplan nie.

Wie het hom verdedig? Was dit prokureur Bham? -- Ek was by die werk gewees maar volgens wat ek gehoor het is dat sy mense 'n prokureur gaan kry het vir hom. (20

Antwoord net my vraag, wie het hom verdedig? Was dit prokureur Bham? -- Ek weet nie wie het hom verdedig nie.

Want sien ek wil dit aan jou stel dat jy is verkeerd. Die aksiekomitee, julle, het UDF geskakel en aan UDF gerapporteer dat hy gearresteer is en aangehou is saam met een ander persoon. -- Was dit gewees dat dit die aksiekomitee is wat die UDF daarvan in kennis gestel het, dit sou ek geweet het. Maar hoekom is dit dat ek nie eens daarvan weet nie?

Ek sal vir jou daardie vraag vra. En dit is toe ook aan UDF gevra, dat die aksiekomitee advies van UDF nodig het (30
omdat / ..

omdat julle 'n massavergadering vir daardie Saterdag beplan.

-- Nee, dit is nie so nie. Al ons vergaderings, die hoofland-dros het daarvan geweet as ons vergadering gaan hou.

Kyk nou na BEWYSSTUK AM.15, dit is 'n dagboek of "occurrence book" wat deur UDF gehou is, op bladsy 27 daarvan. -- Volume 2?

Ja. -- BEWYSSTUK AM.14?

AM.15, die heel eerste dokument. Dit is op bladsy 27 daarvan, die getikte nommer. Dit staan onder die datum van 29 oktober 1984 - 'n paar bladsye terug. -- Met tye op, ja. (10 Met tye aan die kant.

HOF: Ja, daar staan "time" bo-aan die kolom en u sien net so omtrent vier reëls af, Leandra.

MNR JACOBS: Sal ek vir jou lees wat hier staan?

"Leandra. Comrade Abel Nkabinde and other comrade who is not named are detained following disturbances in that area. The committee needs advice as to its planning a mass meeting on this Saturday".

-- Is dit op bladsy 15 of 14?

Bladsy 27, meneer. -- Nee, ek weet nie hiervan nie. (20

En dan in die regterkantse kolom langs daardie berig staan daar: "Bham". -- Ja, ek sien dit maar ek het geen kennis hiervan nie.

U sien, dit is vir my baie eienaardig dat jy vir hierdie hof kom vertel daar is geen kontak deur die aksiekomitee met ander organisasies of UDF nie en hier staan dit dan duidelik dat julle kontak UDF toe julle voorsitter gearresteer word.

MR YACOOB: I am sorry, m'lord, there is nothing in that entry which says that advice was sought from the UDF, or was required from the UDF. (30

COURT: Well, from who else? Whose book is this, Mr Yacoob?

MR YACOOB: It is a UDF book.

COURT: Well, then?

MR YACOOB: The only submission I make is that that does not necessarily follow.

COURT: Yes well, do not make your submissions now. The question is allowed. -- Hoe kon ons met die UDF gepraat het want die UDF hou nie van raadslede nie en ons het gaan stem vir die raadslede. Selfs nou waar ek hier sit, 'n broer van my is 'n raadslid. (10

MNR JACOBS: Meneer, jy antwoord nie my vraag nie. Kan jy verduidelik, jy wat sê julle het nooit kontak gehad met die UDF of ander organisasies nie? -- Ek weet nie.

Stem jy nou saam, dit is net een van twee uitlegte: dat òf jy is nie heeltemal eerlik met die hof nie òf jy weet eintlik nie wat aangaan in daardie organisasie van jou nie? -- Ek is nie oneerlik met die hof nie en tweedens daar was geen samewerking gewees met UDF nie.

Is dit nie so dat hierdie voorsitter van julle organisasie was aangekla en skuldig bevind in die hof aan openbare (20 geweldpleging nie?

ASSESSOR: Ekskuus?

MNR JACOBS: Openbare geweldpleging.

ASSESSOR: Is dit mnr Nkabinde?

MNR JACOBS: Ja, Nkabinde. -- Ja, wat betref die vergadering dit is wat hy voor gestraf was.

En hy was aangekla van die gebeure op die vorige dag as die dag wat ek nou gehad het van 28 Oktober 1984, toe die raadslid se eiendom beskadig is. -- Hy het aan ons gesê dat hy gearresteer was omdat hy die vergadering daar belemmer (30

het / ..

het.

Is dit reg dat op 28 Oktober 1984 toe was die aksiekomitee se houding teenoor die gemeenskapsraad dat julle wou hulle nie gehad het nie, julle het hulle in 'n slegte lig beskou? -- Nee, nie dat ons nie van hulle wou gehoor het of wou geweet het nie, ons wou net dat daar verkiesings gehou moet word.

Is dit nie so dat regdeur het julle aksiekomitee die blaam geplaas vir hierdie verskuiwings wat daar sou wees op die gemeenskapsraad nie? -- Nee, dit was nie hulle gewees nie, dit was Witbank gewees. (10

En het julle nie hulle geblameer daarvoor vir die manier wat hulle die mense aangehou het op die wagplek nie, dat hulle die lewe vir die mense moeilik maak in Leandra nie? -- Nee, dit is mos die raad. Kyk, hulle val onder die raad wat hulle beheer.

Kom laat ons nie - hier is so baie rade nou. Na watter raad verwys u nou spesifiek? -- Die administrasieraad.

Nou kan u vir ons sê het die aksiekomitee enige werks-winkels of "workshops", wat sou mens dit - opleidingskursusse - kom ons gebruik die woord wat in die algemeen gebruik word, (20 "workshops" gereël? -- Wat is dit, wat is 'n "workshop"?

Seker opleidingskursusse, as dit vir jou beter sal.. -- Nee, ons het almal daar in Leslie gebly, ons het almal daar in Leslie gewerk. Niemand was weg gewees vir opleiding nie.

So die raad self, julle komitee self het nie werkswinkels of "workshops" georganiseer nie, dit was my vraag aan jou. -- Nee.

Weet jy dat julle uitgenooi was om enige werkswinkels of "workshops" by te woon"? -- Nee.

Weet jy dat van julle mense wel gegaan het om "workshops" (30

by / ..

by te woon, dit is mense van die aksiekomitee? -- Nee. Watse opleiding word daar gegee?

HOF: Die advokaat kan dit aan u verduidelik na die ete-verdaging.

DIE HOF VERDAAG VIR MIDDAGETE / DIE HOF HERVAT

DOLBI DAVID MAHLANGU, nog onder eed -

VERDERE KRUISONDERVRAGING DEUR MNR JACOBS: Is dit nie so dat die aksiekomitee het 'n "civics workshop" bygewoon nie? -- Nee, ek weet nie.

Het julle aksiekomitee verskillende afdelings gehad, (10 sub-komitees, een vir "transport"? -- Nee, daar was net die aksiekomitee gewees.

Was daar 'n sub-komitee in die aksiekomitee van onderwys - "education"? -- Nee.

Was daar 'n sub-komitee wat advies uitgegee het? -- Nee.

Sien ek wil dit aan u stel dat u is nie openlik met die hof nie, dat die Alexandra aksiekomitee..

HOF: Die wat?

MNR JACOBS: Alexandra..

HOF: Alexandra? (20

MNR JACOBS: Die Leandra aksiekomitee, ekskuus, edele. Het 'n "workshop" bygewoon wat gehou was in die jaar 1984.

HOF: In watter jaar?

MNR JACOBS: Ek stel dit as 1984. -- Nee, ek weet nie daarvan nie.

Of daarna? -- Nee, ek weet nie.

Ek wil u verwys na BEWYSSTUK C.99. C.99, dit is in volume 6. -- Bladysy?

Bladysy 1. Dit is BEWYSSTUK C.99, met die opskrif: "Report on civic workshop". -- Ja, ons het dit. (30

En / ..

En in hierdie dokument stel ek aan jou, is die deelnemers daaraan se geskiedenis kortliks gegee as 'n bekendstelling op hierdie "workshop" en die Leandra "action committee" het hulself daar bekendgestel. -- Ja, ek sien dit hier.

Ja, dit staan daar, ek sal dit inlees in die rekord in:

"Formed in 1983, result of resistance to the government's intention to evict residents from the township. In 1984 Leandra was rerieved. At present has three sub-committees, transport, education and advice. At present there is a programme of resources and dependency on (10 Johannesburg. There are no trade unions in the area."

Nou kan u vir die hof dan sê hoe is dit dat u as lid van die komitee nie weet dat u komitee mense gestuur het na hierdie "workshop" toe nie? -- Nee, ek weet nie daarvan nie. Ek ont-hou ook nie dat ons mense gestuur het nie.

Julle moes tog 'n uitnodiging gekry het en dit in julle komitee bespreek het, die uitnodiging na so 'n werkswinkel toe? -- Dit behoort so te gewees het maar ons het dit nie gekry nie.

Dit is eienaardig. Julle moes tog besluit het wie gaan julle hiernatoe stuur, mense afgevaardig het? -- Dit is (20 vir my ook snaaks want ek weet nie wie die persoon is nie.

Sien ek wil dit aan u stel weer dat u is nie eerlik met die hof nie. U vertel nie vir die hof alles wat julle gedoen het nie. -- Nee, ek het alles vertel.

U sien want daar was noue samewerking tussen die Leandra "action committee" en UDF. -- Nee.

Ek wil vir jou wys wat die UDF daaroor te skryf en te sê het. Ek wil u verwys na BEWYSSTUK T.3. Dit is 'n dokument met die opskrif: "United Democratic Front, Transvaal. Report to the National Executive Committee of the UDF" en dit is (30 gedateer / ..

gedateer 21 Januarie 1984. Het u hom? -- Ja, ek het dit.

Nou kyk daar op bladsy 1, paragraaf 4, onder die opskrif: "Rural areas", paragraaf 4.2. Ek sal dit vir u lees:

"Leandra.

This is a township in the Eastern Transvaal with a population of 18 000. The community faces removals to Kwa-Ndebele. A very close working relationship exists between the powerful Leandra action committee and the UDF, Transvaal."

Wat sê jy daaromtrent, meneer? -- Dit is nuut. (10

Is jy die enigste een wat nie daarvan geweet het in die Leandra aksiekomitee? -- Ek glo nie. Die komitee sou my daarvan in kennis gestel het.

HOF: Wat is die erkenning oor hierdie dokument?

MNR JACOBS: Ek het 'n aantekening op die dokument self hierso "In die UDF-kantore, Johannesburg, gekry".

HOF: Dankie.

MNR JACOBS: Laat ek net seker maak. Dit is toe so, edele.

HOF: Dankie.

MNR JACOBS: Het jy 'n persoon met die naam van Pat Lephunya (20 geken? -- Nee, waar bly hy?

Hy was van die UDF.

HOF: Spel net Lephunya vir die rekord, asseblief.

MNR JACOBS: Soos dit u behaag: L-e-p-h-u-n-y-a. -- Nee, ek ken hom nie.

Het hy nie daar by julle gekom in opdrag van die UDF en kom samesprekings voer daar in Leandra nie? -- Nee, ek onthou nie daarvan nie.

U sien, in BEWYSSTUK S.14, dit is die "Minutes of the Regional Executive Committee Meeting of the UDF, held on (30

1 November 1984 at Khotso House, Johannesburg", daar word op bladsy 3 daarvan, die heel laaste paragraaf gesê, dit verwys na Leandra en Nelspruit. Ek sal vir jou lees, die opskrif is:

"Leandra and Nelspruit

The REC agreed that Pat Lephunya should go to these areas for (ek neem aan, daardie woordjie is dof daar) a general discussion with people interested in the UDF. Pat was asked to organise transport for this purpose."

Het dit plaasgevind daarso? -- Ek sien dit, maar ek weet nie (10 daarvan nie.

En dan in dieselfde bundel, kyk net na S.17. Dit lyk of hy terugrapporteer het dat hy wel daarso gewees het, in die Oos-Transvaal. -- S.17, bladsy?

Bladsy 2, S.17. Ek wil dit net identifiseer, dit is weer "Minutes of REC Meeting held on 7 December 1984", dit is van UDF, Transvaal. Onder die opskrif:

"Eastern Transvaal.

A report was submitted on the recent trip to the area.

It was decided that a follow-up trip should be made (20 before 31 December 1984."

Weet u van enige besoeke wat deur UDF gebring is aan daardie gebied?

HOF: U is 'n bietjie vinnig vir my, mnr Jacobs, op watter bladsy is dit?

ASSESSOR: Eastern Transvaal is hier op bladsy 2.

HOF: O, dankie, ja. -- Nee, ek weet nie daarvan nie.

MNR JACOBS: As die hof my net 'n oomblikkie vergun, edele.

Dan wil ek u verwys na BEWYSSTUK O.2. Dit is bladsy 2 daarvan maar ek sal net eers O.2 identifiseer. Dit is weer: (30

"United / ..

"United Democratic Front, Transvaal. Secretarial Report to the General Council. Meeting held on 14 January 1984" en as jy op bladsy 2 kyk, heelboonste paragraaf:

"Rural Areas

Members of the executive committee attended and addressed a public meeting in Leandra on 31 December 1983. Subsequently a working relationship has been established with the Leandra action committee. A visit was also made to the removals area, Badplaas.."

okay, that is not yours. Wat sê u hiervan, meneer? -- Ek (10 weet nie daarvan nie.

Wie is die mense wat van UDF af kom vergadering hou het in Leandra op 31 December 1983? -- Ek ken hulle nie.

Nou hoe is dit dan u niks weet van die aktiwiteite en verbindings met die UDF nie? -- Dit is omdat wat ek van weet is dat ons is nie op goeie voet met UDF nie want UDF hou nie van raadslede nie.

Is dit nie so nie, julle hou ook nie van raadslede nie? -- Nee, ons hou van hulle.

Is dit nie so dat julle voorsitter is gevonniss na dinge (20 wat gebeur het by 'n raadslid se huis wat vernietig is nie? -- Nee, wat hy vir ons sê is dat hy gestraf was omdat hy met die hou van die vergadering gepeuter het, dat die vergadering nie gehou was nie.

Nou as hy dan gepeuter het met hierdie vergadering van die raadslede, hoekom peuter hy dan met die vergadering van die raadslede dat dit nie gehou word nie? -- Nee, volgens hom sê hy dat hy vir die mense gesê het dat julle tyd is om. Julle moet lieverste praat van die nominasies dat ons nuwe raadslede gaan kies. (30

Kan / ..

Kan u onthou dat daar in Leandra 'n massavergadering wat gereël en gehou was oor die verskuiwings deur die polisie opgebreek was? -- Deur wie was daardie vergadering belê?

Weet u van daardie vergadering waar daar ongeveer 5 000 mense teenwoordig was en die polisie die vergadering opgebreek het? -- Nee.

Sien, ek wil u verwys na BEWYSSTUK C.32, dit is 'n SASPU National, W.32, ekskuus. Dit is volume 6, bladsy 10 daarvan. Hy het nie 'n nommer op nie maar dit is die tiende bladsy. Die opskrif van die artikel is: "Countrywide Protests". (10

HOF: Watter bladsy?

MNR JACOBS: Bladsy 10. -- Bladsy 10 van BEWYSSTUK W?

W.32.

HOF: Wat is die datum?

MNR JACOBS: SASPU National, volume 5, nr.7, gedateer Desember 1984. As u kyk daar na die tweede laaste kolom heel-onder, item 39 op daardie bladsy.

HOF: U moet net 'n bietjie kans gee dat ons dit opsoek.

MNR JACOBS: Ekskuus, edele.

HOF: Ons het nog nie die bladsy nie en ek het ook in elk (20 geval nie die bundel.

MNR JACOBS: Die laaste bladsy genommer is 9, dan volg hierdie ene. Ek sien die nommer kom nie voor op hom nie, maar die opskrif van die artikel is - dit is so 'n swart artikel waar dan die opskrif staan: "Countrywide Protests", en dit is blykbaar 'n ding wat oor twee bladsye aangaan in 1984, waar 'n groot lys van die..

HOF: Maar waar moet ons nou kyk op die bladsy?

MNR JACOBS: Op daardie bladsy, die tweede laaste kolom, heel-onder aan, item 39. Daar onder item 39 staan: "Leandra". (30

HOF / ..

HOF: Sien u die beriggie? -- Ja, ek sien.

Wat sê u van daardie beriggie? -- Ek weet nie van so 'n vergadering nie. Indien dit beweer word dat dit by die saal gehou was, daardie saal is te klein. Daar sal nie soveel mense daar kan inkom nie.

MNR JACOBS: En was 'n huis - weet u van enige insident waar die polisie ingetree het toe mense vergader het, 'n groot klomp mense en hulle met traanrook, rubberkoeëls ..

HOF: Wag net so 'n bietjie. Is dit nou die huis - dit gaan tog nie noodwendig saam met die eerste deel van die (10 beriggie nie? Dit is nou die gebeure van die hele jaar 1984 wat hier in oënskou geneem word.

MNR JACOBS: Ja, as 'n mens kyk na die volgende, net bo 40, dieselfde beriggie gaan aan tot net bo 40, en daar staan: "House of councillor burned down".

HOF: Ja, maar nie noodwendig by dieselfde geleentheid nie.

MNR JACOBS: Ek sien dit ook, ja. In elk geval, weet jy van 'n insident waar die polisie mense uiteengejaag het wat vergader het oor die verskuiwings? -- Nee, ek weet nie daarvan nie.

Sien ek wil dit aan u stel dat u is nie heeltemal eerlik met hierdie hof nie. -- Ek praat die hele waarheid. Ek weet glad nie van die goed nie.

As ek u getuienis reg verstaan het in hierdie saak het u kort-kort die bewering gemaak dat die inwoners sou verskuif word. Nie net sekeres nie, maar die inwoners in geheel? -- Nee, ek praat van - die eerste bewering was dat almal van ons gaan trek en die tweede ene het gepraat van 116 gesinne wat gaan trek.

Nou goed, kom ons vat nou daardie ene. Het u dit blykbaar so dat almal van Leandra se swart woongebied sou (30

verskuif / ..

verskuif word. Wanneer is daardie bewering gemaak? -- Kyk die posisie is so, in 1981 het ons almal kennisgewings gekry dat ons almal gaan trek. Job en die tydelike raad wat daar was, is toe weg om dit te gaan regstel. In 1983 wat hulle terugkom na ons toe met daardie aangeleentheid sê hulle vir ons dat net die mense wat die letter (d) het op hul kwalifikasies sal moet trek. Later weer in 1984 word dit weer gesê dat ons almal gaan trek.

Nou wie het gesê in 1981 julle gaan almal trek? -- Botha, destydse superintendent. (10)

En wie het dit gesê in 1984? -- Die koerantberig sê mnr Jonker is die persoon wat daardie verklaring gemaak het.

Dat almal gaan trek, nie 116 nie? -- Ja, almal.

Dit is die berig waarna hier verwys is, AAQ.45? -- Nee, dit is nie hierdie een nie, die ene voor hierdie een.

Nou weet jy wanneer die beplanning gedoen was of die proklamasie ingekom het dat heeltemal 'n nuwe woongebied geproklameer word en dat die ou gebied gedeproklameer word? -- Ja, dit is lank. Dit is toe die blankes begin het om daardie standplase te koop. Ek kan nou nie meer onthou watter jaar (20 dit was nie.

HOF: Is dit nou voor 1981? -- Ja, lank voor 1981 is die standplase verkoop.

MNR JACOBS: En is daar toe al begin met die opbou van die nuwe gebied, die nuwe dorpsgebied, om die huise te bou daar? -- Nee, ons het net daar gebly. Kyk, dit is wat gebeur het. In die heel begin het ons die "assessment rates" betaal, maar na die standplase verkoop was het ons toe begin huur betaal by die kantoor.

Nou was dit beplan dat 712 nuwe huise gebou sou word (30

na /..

na deproklamasie van die ou gebied? -- Niks is eintlik gesê van bou nie. Daar is niks gesê nie.

Weet u enige iets van 712 huise wat gebou sou word of nie gebou sou word nie? -- Ons het eers daarvan begin weet in die jaar 1983.

Wanneer is begin bou aan huise? -- Laat in 1983 en dit het deurgegaan tot in 1984.

So voor 1981 weet jy niks daarvan dat daar beplanning gedoen was dat daar ten minste 712 nuwe huise gebou gaan word vir die ou inwoners nie? -- Nee, ek weet nie. (10

Nou jy het gepraat van ses punt iets miljoen rand wat gebruik sou word vir behuising, is dit reg? -- Ja, dit was die terugrapportering van Job en sy lede aan ons, dat daar sulke geld was.

Nou in hierdie nuwe dorpsgebied is dit reg dat dat daarso is - die huise wat daar gebou is, is almal tweeslaapkamerhuise, met kombuis, sitkamer, badkamer, bad en spoellatrine en 'n stoorkamer? -- Ja, dit is reg buite

En wanneer is begin met die bou van die spoelstelsel, (20 kan jy vir ons sê? -- Met die begin van die nuwe lokasie.

Was dit in die jare nog voor - toe die ou lokasie gede-proklameer was? -- Nee, maar die nuwe lokasie is nou, nou begin om gebou te word.

Is daar elektrisiteit..

HOF: Nee, nee, ekskuus. Gee my net 'n idee, wanneer is hy begin? -- Laat in 1983. Dit het deurgeloopt tot in 1984.

Dankie.

MNR JACOBS: En is daar elektrisiteit aangelê in die hele gebied? -- Nee, daar is net hoë masligte wat in 1985 (30

geïnstalleer / ..

geïnstalleer was as ek reg is.

Is daar enige elektrisiteit in enige van die huise? --
Nee.

Nou sal u met my saamstem, as daar soveel kostes aangegaan om 'n nuwe dorpsgebied uit te lê, soveel kostes aangegaan is om nuwe huise te bou, dan is hierdie storie dat al die mense sou verskuif word dan nou eintlik nonsens? -- Nee, dit is nie so nie.

Ek stel dit aan u dat daar was nooit sprake dat al die mense verskuif sou word nie. -- Nee, daar was. (10

En ek stel dit aan dat die enigste mense wie se posisie onseker was, was die artikel 10(1)(d) gevalle. -- Nee, aan die begin was dit gesê dat almal van ons.

En ek wil dit aan u stel dat die mense wat dit reggekry het om ook die regte vir die artikel 10(1)(d) mense te verkry om daar aan te bly, was eintlik die raad gewees wat dit opgeneem het en gevra het dat geleentheid gegee moet word aan hulle om te kan kwalifiseer. -- Nee, dit is nie die raad nie, ons het hulle ook gehelp deur briewe te laat skrywe.

Weet u dat die raad wel onderhandel het met die outori-(20 teite om vir daardie mense die reg te verkry om verder daar te woon? -- Ja, ek weet daarvan.

En is dit nie so dat die raad het dit ook verder reggekry dat meer as 712 huise daar aangebou moes word nie. Soos hulle plek kry gaan hulle aan met uitbreiding verder.

HOF: Soos wat?

MNR JACOBS: Soos hulle geskikte persele kry, plek om in persele op te deel, dan gaan hulle voort. -- Maar die huise is nog nie meer as 712 daar nie.

Hoeveel huise is daar? -- Toe ons navraag gedoen het (30

het / ..

het hulle gesê die huise is 712.

ASSESSOR: Wanneer was dit? -- Nou, nou toe hulle opgehou het met die bouery van huise. Ek dink dit was in 1985 of 1986.

HOF: Dit is nou almal gebou in die nuwe lokasie nê? -- Ja. Wat het nou van die ou gebied geword? -- Dié bestaan nog. En word bewoon? -- Ja.

MNR JACOBS: Waar nuwe huise nou gebou is daar, ou huise afgebreek is? -- Nee, u verstaan my nie. Ek het hier vir die hof gesê dat by daardie afgebreekte plek mense het weer (10 teruggekom en herbou daarso. Daar is weer mense wat teruggekom het en gebou het op hulle eie.

HOF: So, laat ek net duidelikheid kry, was die gedagte oorspronklik om die ou lokasie te skuif na die nuwe buurt? -- As ek dink dit is amper so, maar ongelukkig daardie plek, die huise wat hulle gebou het is baie min. Daar was baie mense gewees in die ou gebied, eintlik is daar nog so baie mense wat agtergebly het in die ou gebied, meer as die mense wat getrek het.

Dus hulle het nie eers alles afgebreek by die ou (20 gebied en toe kom die mense terug nie; daar het ook nog oorgebly by die ou gebied wat nie eens afgebreek is nie? -- Ja, hier en daar was afgebreek, nie die hele plek nie.

MNR JACOBS: En was daar ook toe weer nuwe huise gebou in die ou lokasie waar afgebreek was?

HOF: Bedoel u huise wat van staatweë gebou is, nie huise wat deur die eienaars self opgerig is nie?

MNR JACOBS: Dit is reg, edele. Dit was die getuienis gewees hierso van die raadslid. -- So 'n klompie van hulle aan die bokant ja, so 'n bietjie. (30

Nou / ..

Nou as die mense agtergebly het in die ou gebied en nie daar uitgegaan het nie; nou die 112 families, waar was hulle..

HOF: 116?

MNR JACOBS: 116 families, ekskuus, waar was hulle dan gewees? Waar kom hulle vandaan? -- Ek weet nie wie hulle is nie, want die name van die mense was nie aan ons genoem, wie se gesin en wie se gesin moet betrek word in daardie 116 gesinne nie. Ek weet nie wie hulle is nie.

Nou wil ek na iets anders toe met u gaan. (10

ASSESSOR: Kan ons net miskien een puntjie ophelder, asseblief? U het gesê toe die gebied gedeproklameer is het u opgehou om belasting te betaal en die erwe is verkoop? -- Ja, die standplase was oorgeneem deur Peri-Urban, voor die raad oorgeneem het van Peri-Urban, so ons het huur betaal by die Peri-Urban kantore.

Van wie af het Peri-Urban gekoop? -- Daar was 'n prokureur gewees daar met die naam van Els waar die mense se "titles" was. Peri-Urban as hulle die plek koop dan het die eienaar van die standplaas sy "title" gekry daar by Els en dan via (20 Els het die Peri-Urban die plek gekoop vanaf die eienaar.

Ja.

MNR JACOBS: Sal u met my saamstem as ek dit aan u stel dat op 29 Oktober 1984 was daar 458 nuwe huise afgegee om betrek te word? -- 58?

458.

HOF: U sê op daardie betrokke dag is daar soveel beskikbaar gestel of sê u teen 29 Oktober was daar al soveel afgegee?

MNR JACOBS: Dit is blykbaar, ek is nie heeltemal seker nie, ek sal dit liever stel tot daardie tyd dan, dan is daar nie (30 verwarring / ..

verwarring nie. -- Ja, dit kan wees want hulle het 'n stukkie daar begin bou. Nadat dit gebou is het hulle weer 'n rukkie gewag en weer begin met die bou van die huise. Dit kan wees.

En op 7 Oktober 1984, voordat daardie getal wat ek nou vir jou genoem het, het die aksiekomitee 'n massavergadering gehou in die Mpumelelo hoërskool in Leandra. -- Wag laat ek nou mooi dink. Ek kan dit nie definitief onthou nie, maar dit kan wees.

En Nkabinde en jyself was ook 'n spreker op daardie vergadering. -- As u miskien my geheue verfris waaroor ons (10) gepraat het sal ek dalk onthou.

Kan u onthou dat hierdie prokureur Bham was ook 'n spreker gewees? -- Nee, Bham was net een maal in Leslie gewees. Dit is toe hy in die geselskap was van die Black Sash. Dit is voor Julie.

Goed, laat ek nou jou geheue vir jou verfris, dat Nkabinde het daar op daardie vergadering gesê die mense moet nie hulle ou huise verlaat en die nuwe huise gaan betrek nie. -- Nee, ek onthou nie dat hy so-iets by 'n vergadering gesê het nie want ons sou hom eintlik daar gewaarsku het. (20)

Kan u onthou op dieselfde vergadering, as ek nou weer u geheue kan verfris, het u gesê dat u weet daar is impimpies op daardie vergadering. -- Nee, ek het nooit so-iets gesê nie.

En dat jy gesê het verder dat daardie impimpies moet onthou en moet weet dat die bloed wat reeds gevloei het op die ou end die antwoord sal gee. Ek weet nie wat dit beteken nie, maar dit was jou woorde gewees. -- Nee, ek ontken dit.

En jy het ook die mense daar meegedeel dat hierdie raadslede is 'n klomp "sell-outs" en hulle verkoop die gemeenskap. -- Ek sal nooit dit sê nie, ons is die mense wat hulle dan (30)

gekies / ..

gekies het.

En wat meer is mnr Bham het ook daar die mense geadviseer dat hulle moet nie die nuwe huise gaan betrek nie. -- Bham was daar gewees, dit was voor Juliemaand. Hy het nie eens kans gekry om te praat by daardie vergadering nie want hy was gesê om 'n permit te gaan kry. Voor hy dit kon kry is hy gearresteer. Hy het nie eens gepraat nie.

Jy weet dit is vir my eienaardig. Daar het staatsgetuies oor die aspek gegee van daardie mense wat daar was. Hulle was intensief gekruisvra oor daardie gebeure en dit was nooit (10 gestel dat mense gearresteer was nie. -- Ja, hulle was gearresteer. Miskien wie ookal dit gedoen het, het vergeet om die mense daarvan te sê.

En wat meer is, dit is ook nooit gestel aan enige van die getuies dat hulle daar met die toestemming van die raad toesprake sou gelewer het op daardie vergadering nie. -- Daar was coreenstemming gewees met Mayisa daaroor.

En wat ek verder aan u wil stel is dat u hele getuienis oor hierdie hele aspek is 'n leuen wat u vir die hof vertel. -- Nee, ek praat die waarheid. (20

Want die raadslede het nog vir die mense op daardie vergadering gesê hulle is nie welkom op daardie vergadering nie. -- Nee, ek het dit nie gehoor nie.

Kan u onthou van 'n vergadering wat op 21 Oktober 1984 gehou was? Dit was by dieselfde skool gewees. -- Praat u van die vergadering waar ons vir die raadslede gesê het hulle moet bedank sodat ons ander kan kies?

As dit op 21 Oktober 1984 was. -- Ek onthou nie meer die datums nie.

Kan u onthou dat mnr Nkabinde op daardie vergadering (30

vir / ..

vir die mense sou gesê het hulle moet na die raadskantore toe gaan en geld eis vir die huise wat gesloop is? -- Nee, maar die huise was al gekoop gewees, hulle het nie die reg gehad om nog geld te gaan eis nie.

Jabulane Ntshale - ek weet nie of dit - ken u 'n Jabulane?
-- Jabulane wie?

Dit lyk vir my dit is Ntshale? -- Ja, ek ken hom, hy het by die bank gewerk.

Het hy ook op julle vergaderings gepraat? -- By ons vergaderings enige persoon was toegelaat om te praat en te sê (10 wat sy klagte is. Ek sal dit nie betwis nie.

En hy was op daardie vergadering 'n gasspreker en jy was ook 'n spreker op daardie vergadering. -- Ek sal dit nie betwis nie.

Het hy nie daar gepraat oor die kinders wat veg vir hulle regte nie, hierdie Ntshale? -- Nee. Van kinders? Nee, ek onthou dit nie.

Kan jy onthou dat daar in daardie tyd ook skoleboikotte in Leandra was? -- Ja, ek onthou so 'n bietjie dat daar wel 'n boikot was maar ek weet net nie vir hoeveel weke nie. (20

So dit was vir 'n hele paar weke? -- Nee, hulle het gou teruggekeer skool toe want hulle het eksamens ook geskryf.

Was dit in 1984 of 1985 of wanneer? -- Ek onthou nie meer nie maar wat ek wel kan sê is hier is dat hulle het al getrek van die ou skool af na die nuwe ene toe. Dit is nou P Maziya was alreeds opgerig en die sekondêre skool was al daar.

Nou hoekom het hulle deelgeneem aan 'n skoleboikot? Wat was hulle klagtes gewees daar in Leandra? -- Toe ons my suster se seun gevra het daaromtrent sê sy vir ons dat hulle nie goed klaarkom met die onderwysers nie, want daar is XHosa- (30
sprekende / ..

sprekende onderwysers wat Zulu-onderwys gee en dié klop nie.

Was daar enige ontevredenheid gewees daar oor studenteerade dat.. -- Dat?

Dat hulle wil studenteerade hê in plaas van prefekte? -- Nee, ek weet nie. Ek is nie 'n lid van die skoolkomitee nie en ek sal dus nie daarvan weet nie.

Meneer, as 'n mans wat so aktief daar was in die aksiekomitee moes u mos weet wat gaan daar in u gebied aan? -- Nee, maar jy het 'n prinsipaal van 'n skool en 'n skoolkomitee, hulle is nou die mense wat na daardie dinge om omsien. (10)

Was daar van die kinders tydens hierdie skoleboikot aangehou? -- Ek onthou nie. Wat ek wel kan onthou is dat my suster se seun het ook deelgeneem aan daardie boikot vir 'n week of twee. Hy het weer teruggegaan skool toe, hy was nie aangehou nie.

En daardie boikotte is georganiseer deur COSAS wat daar bestaan het in Leandra? -- Wie het dit daar gebring?

Antwoord maar net my vraag asseblief. -- Ja, maar ek verstaan nie wat is COSAS nie.

Meneer, is jy nou werklik eerlik as jy vir die hof sê (20 jy weet nie wat is COSAS nie? -- Daar is so baie van die "unions" ek weet nie.

Edele, ek het 'n paar aspekte wat ek nie by kon gekom het nie. Ek het probeer om alles wat ek kon doen laasnag doen. Ek kon nie alles doen nie. Ek kan eintlik op die oomblik nie verder gaan nie. Ek het 'n paar punte wat ek wil opklaar.

HOF: Hoe lank gaan dit jou neem?

MNR JACOBS: Ek glo nie ek gaan meer lank wees nie. Die ondersoek gaan ek nie nou in 'n paar minute kan doen nie.

Ek wil vra dat ek geleentheid kry om Maandag, as daar nog (30

iets / ..

iets is wat ek hom wil vra, dat ek dit dan Maandag - Woensdag sal doen.

COURT: What do you say, Mr Yacoob?

MR YACOOB: I leave the matter in your lordship's hands.

COURT: Who is your next witness?

MR YACOOB: The next witness will be led by Mr Tip. He is from Adelaide.

COURT: Yes, this witness will stand down until Wednesday morning and we will take the next witness.

WITNESS STANDS DOWN

(10)

From Adelaide:

MONDE PATRICK NKONKI, d.s.s. (through interpreter)

EXAMINATION BY MR TIP: You are aged 28 years and living in Adelaide, is that correct? -- That is correct.

Did you complete st.IX in 1980 and thereafter found work for a few years? -- That is so.

M'lord, might accused no.21 be excused for a moment?

COURT: Yes, certainly.

MR TIP: Since 1984 have you found from time to time part-time work but have you tried unsuccessfully to find permanent employment? -- I have not secured a permanent job, yes. (20)

COURT: That is now in Adelaide? -- Yes.

MR TIP: Could you give his lordship an indication please of the level of unemployment amongst the youth in Adelaide? -- The scarcity of unemployment is very high in Adelaide, especially for the youth.

Yes, I would like you to please have sight of EXHIBIT ABA.3.

COURT: Yes, go ahead.

MR TIP: Does the witness have it? -- No, we do not. (30)

COURT / ..

COURT: Oh, I am sorry, haven't you got one? -- No, we haven't got one.

Have you got a copy, otherwise we can attempt to borrow the assessor's copy. We haven't got any at all.

MR TIP: I would be indebted. I have just located mine but perhaps instead of a photocopy.

COURT: Well, we won't have any at all, but in the meantime show it to him.

MR TIP: I am indebted to your lordship.

COURT: Yes, what about it? (10)

MR TIP: Tell his lordship whether you ever saw a pamphlet of that sort in Adelaide? -- No, I did not see it.

Was there a stay-away in Adelaide on 28 March 1985? -- No, there was no such.

And did you at any time around then hear any talk of a stay-away being contemplated on that day? -- No, I did not hear about that.

Accused no.21 has returned.

COURT: Yes, thank you. And is the document back?

MR TIP: Yes. I want to go onto a different subject now (20 and that is the Adelaide youth congress, abbreviated AYCO. -- Yes.

Can you tell his lordship when that organisation was formed? -- That was in May 1985.

And as far as your knowledge extends as at 11 April 1985 had there been any discussion about this organisation or any steps towards forming such an organisation?

COURT: What is your date?

MR TIP: 11 April 1985. -- No, there was no such.

I would like to please to now tell his lordship what (30
you / ..

you know about the formation of that organisation? -- We were arrested being a group of youths, in a prison where we were held, as a result of which we said to ourselves: the reason why we are here is because there is nothing we are doing right from far back in the township. As a result of which we then had a discussion saying, finding ourselves here, we the youth, we had better try and do something which can keep us busy in order not to be loitering and ending up finding ourselves in such a situation.

COURT: When were you arrested? -- We were arrested on 11 (10 April.

MR TIP: 1985? -- Yes.

COURT: So, was anything more said? -- In that discussion we also had to talk about what are we going to do after having formed a organisation because it was going to be useless for us forming an organisation and not knowing what it was going to do.

MR TIP: Could you give his lordship an indication of the sorts of things that you discussed that it might do? -- We spoke about having to do with a dramatic society, sports, music (20 choirs in the township and also have a part in assisting the parents by cleaning the township. Because of the fact that some of us who were taking part in that discussion had no idea of an organisation of that nature, whereas some had some knowledge from what was read in newspaper reports we then agreed that we will have to speak to others and hear what theirs views are about that.

Is it correct that you were released on bail on 18 April 1985? -- That is quite so.

And was the idea of this youth organisation then (30
discussed / ..

discussed with other people? -- That is so.

And did those discussions lead eventually to the holding of a public meeting? -- That is quite so.

And when was that meeting held? -- That was in May.

COURT: 1985? -- Yes.

MR TIP: And was it at that meeting that AYCO was launched, was formed? -- That is at this meeting this.

Now just to complete your part in it, were you elected an additional member of the AYCO executive at that meeting? -- That is so. (10

As at the end of April 1985, had there been any UDF presence in Adelaide? -- No, there was not.

I want you to turn now please to the events of 11 April 1985. I would like you to describe to his lordship please what you observed on that day? -- On this day of 11 April 1985 in the afternoon I was home, when I heard a song that was being sung some streets away from where I lived, that is from the street where I lived. I became inquisitive to know as to what was this song about, why was there singing. When I came there I found that freedom songs were being sung. (20

By whom? -- A mob of people I estimate to have been about a hundred.

At about what time did you go there? -- It could have been about 18h30.

Was this something that happened regularly in Adelaide? -- No.

Had you heard anything like it before that day? -- I had last heard about it in 1980.

COURT: Was this a group of people standing still or moving?

What were they doing? -- When I came there I found them (30
standing / ..

standing.

MR TIP: Did you enquire as to what the singing was about?

-- Yes, I enquired.

And what did you discover? -- I discovered that there was a scholar who was arrested and this afternoon of the singing was the afternoon on which this scholar was released.

What sort of people were these that were singing? Young people, old people, mixed group, what was it? -- In the most the youths were part of the people.

Did you join the group and also join in the singing? (10
-- That is quite so.

Please continue, what did the group do then? -- From where I joined them standing, we went further into the township. We went through the area of the township where I lived and got into another area which is also a township. This we did walking normal.

Sorry, just for the record, is it correct that you live in what is called Newtown location? -- That is quite so.

COURT: And you walked through which area, through Newtown to where? -- Into Mdubane. (20

MR

TIP: Whilst the group was moving did it continue singing freedom songs? -- That is quite so.

Do you remember the nature of some of those songs? --
Yes, I do remember some.

Please tell his lordship those that you can still remember? -- The first one is "Senzeni". The second one is "Buya Mandela". The third one which was the last one, "Siyaya ePitoli".

COURT: You don't want to go to Cape Town in that area? -- No.

We also prefer Pretoria. -- Yes. (Laughter)

MR TIP: Were there any slogans chanted by this group of (30
youths? / ..

youths? -- No.

Did you at any time hear anyone shouting: "Voetsek Botha", or slogans concerning Tambo? -- No.

As far as you could establish did the group have a particular destination? -- No, there was no destination, they were just moving around.

And as you moved around did the group remain the same size? -- No, what happened was that found at times that we were less because some people then decided to leave the mob. At times you would find that after some had left, others (10 were joining.

As you went along what did you notice was the reaction of the residents past whose houses you went? -- Some could come out and look at us while passing there, and while they were watching. And some would come out and join the group.

Did the group go past the houses of any policemen in the township? -- Yes, we did pass a policeman's house.

Do you remember whose? -- Yes, Mbulelo Tom, this was in Mdubane township.

As you went past his house, did anything unusual take (20 place? -- No.

Did the group then come back to Newtown location and did it enter the street where you live? -- Yes, it went into that street.

And do some policemen also live in that same street? -- Yes, they do.

Who were they? -- Mantewu, that is the surname; and Springbok, which is also a surname.

In relation to the houses of those two policemen where did you live? -- The house in which I live there is between (30
the / ..

the two houses of the policemen.

Is it correct that Mantewu's house is the first that you pass? -- That is correct.

K1404

Now as you were proceeding in the group along that street what was it mood? -- There was no difference in the mood of the group from the original mood when I joined them.

Were you in the group when it came to the house of Mantewu? -- Yes, I was still there.

Would you describe please what happened as you got to his house? -- When we came in the vicinity of his house I was (10 walking on the side of his house. He was standing next to his house. When we went past there I saw him raising his right fist.

Was he the first person who had done that when you had passed in the course of your moving around the location? -- No, he was not the first one.

Do you know whether any members of the group had their fists up? -- There were some of them who had raised their fists.

Yes, please continue.

COURT: Just a minute. Was the fist a gesture of defiance (20 or a salute? -- I would say it was a salute.

From both sides? -- Yes, from both sides.

MR TIP: Thank you. Now just for the record, you say that you were on the same side of the group, as was the house of Constable Mantewu. As you were going down the road, was that on the left or the right? -- It is on the left.

Did anything further take place at Mantewu's home? -- No, we just went past there after that.

Were any stones thrown by any members of the group at the house of Mantewu? -- No. (30

Now / ..

Now as the group went past Mantewu's house, what did you do? -- What he do?

What did witness do. -- When we came in the vicinity of my house I decided to part company with the group and go home.

And what did the group as a whole do? -- They went on singing.

Still on the road in the direction of Springbok's house? -- In that direction, yes.

Right, please continue and tell his lordship what you observed after that? -- After having parted company with (10 the group I got into the premises at home, going into my room which is at the back of the yard. After having opened the door of the room, in the process of getting into the room, that is when I was still in the doorway, I heard a shot which was fired as a result of which I stopped there and then, to listen to what was happening. I then thereafter heard a second shot. Immediately thereafter I heard some screaming from people who started running away and after the third shot as well, the same applies. I then started thinking of a person with whom I was during the course of the day, whom I had left in town (20 where this person was taking part in some liquor consumption in town. I then started thinking..

I am sorry to interrupt you, but what is the name of that person? .. -- If I may just finish this, because otherwise I will forget something.

I beg your pardon. I am sorry. -- I then thought of him because this person does not live far from Springbok. His name is Joseph Botha.

Please continue. -- I went through the back gate of the yard at home into the street at the back, running along the (30 street / ..

street, running to Joseph. On my arrival there I found him present, that is Joseph.

COURT: Where was that? -- This is in the same street in which this was happening.

That is now the same street in which you live? -- Yes.

MR TIP: Was there any particular reason for your deciding to go to Joseph Botha's house then? -- Yes, there was.

What was that? -- The reason for that is because this man is a best friend of mine and my having the knowledge of his being a man who involves himself in fighting once he has taken some liquor. That coupled with the fact that his parents are quite grown up people who are not very healthy, it then occurred to my mind that should that man come out of the house because of what is happening there, he won't know where to go because of the condition in which he would be. (10)

Now you got to the point where you told his lordship that you found him in and what took place thereafter? -- When I came there he asked me about what was happening outside, what shots are these that are being fired; on which I told him that there was some shooting that was going on outside, he must not go outside. He must remain with me, that is the two of us remaining inside. We remained there as I had asked him, that the both of us must remain there. (20)

Where did you sleep that night? -- I slept at his home with him, I did not go away.

And did anything take place in the course of the night? -- Yes.

Yes, please describe it to his lordship? -- We were fast asleep as a result of which I woke up because of some noise that I heard, which noise I discovered that was the door breaking / .. (30)

breaking from being kicked.

Did anyone come into the house? -- Quite a few policemen came into the house, they were carrying torches.

Did you recognise any of them? -- Yes.

Who? -- Springbok, Mantewu, Tom and another coloured policeman who is only known to me as Johnny. I do not know what his surname is.

What did they do? -- When they got into that room, they came directly up to us where they removed the blankets and started hitting us with what they were armed. (10

COURT: What were they armed with? -- Some were armed with sjamboks, some with batons.

MR TIP: Yes, continue, what..? -- During the process of hitting us they pulled us out of the room. When we came outside we found that there were quite many there, of which the whites were the majority of those.

Yes? -- They were also armed with sjamboks and some armed with big guns. We were hit outside there. While that was going on, we were being asked as to why did you - meaning us - throw stones at the house of Springbok. We were not able to (20 answer to those questions because we were not given the opportunity to do so. After having been hit we were taken to the vans that were outside there. When we requested them to allow us to go and dress they refused. At that time I only had a trunk on, with Joseph clad in an old T-shirt. We were taken in those vans to the police station. When we came there we found that there were already a few of the youths present there. One of the white policemen requested that we must be taken to the hospital. That he did on realising our condition. We were taken with another one, a girl who was bleeding (30

from / ..

from the forehead. She was one of those that we found there.

Yes? -- When we came to the hospital we were washed bandaged on wherever we had to be bandaged. This girl was stitched on the forehead, Joseph also received from medical stitches above the eye. I was bandaged on my head and two arms.

Yes? -- Those policemen who brought us to the hospital came there and took us back to the gaol.

And were you then placed in a cell at the police station?

-- Yes. (10)

COURT: Do you have a separate gaol or do the police cells function as a gaol in Adelaide? -- At that time there were cells made out of corrugated iron.

MR TIP: You mentioned to his lordship that you had a pair of trunks on at the time of your being taken into custody. Did you at some stage receive further clothes of your own? -- It was only on the following day when one of the people with whom I was held there gave me a jersey to put on. That is when we were called to the office, to come and appear in the office. (20)

And did you receive further clothes at some stage? -- As we were taken away on the Thursday I only received my clothes on Saturday afternoon, which clothes were from home.

Did you and the other persons taken into custody that same night appear in court thereafter and were you charged with an offence? -- Yes, we were.

What was the charge that was laid against you? -- Public violence.

Did you plead to the charge? -- Yes, we did.

What did you plead? -- I pleaded not guilty. (30)

And / ..

And what was the result of the case against you? -- It kept on being postponed until we were told that the case was disposed of.

I think for the completeness of the record, was any evidence led by the state at all in this case? -- No, there were no witnesses.

Do you recall the date on which the case finally came to an end? -- Yes, I quite recall that.

Please tell his lordship? -- 28 July 1986.

COURT: That is more than a year later is it? (10

MR TIP: That is correct, yes.

ASSESSOR: When were you admitted to bail? -- On the 18th. 18 April? -- 18 April 1985.

MR TIP: As far as you know, after the events of 11 April 1985 did you thereafter at any time hear similar singing taking place in the township? -- No, I never heard it again.

And finally two concluding aspects, apart from this occasion when you were charged in relation to the events of 11 April 1985 were you at any other time arrested in connection with any offence, particularly stonethrowing or arson? -- No, I (20 was not.

M'lord, perhaps I should make clear that is not led as a testimonial of character but to rebut the evidence of warrant officer Waters who thought that he had been. And finally, at the time that you were at your home on 11 April 1985, after you left the singing group and you heard the shots, did you at that time hear anything sound as of stones landing on the roof of the house from the direction of constable Springbok's house? -- No, I did not hear that.

COURT: Also not just prior to the shots? -- No, I did not (30 hear / ..

hear anything.

MR TIP: That completes my questioning.

COURT: We will take the adjournment now.

THE COURT ADJOURNS UNTIL 1 JUNE 1988.